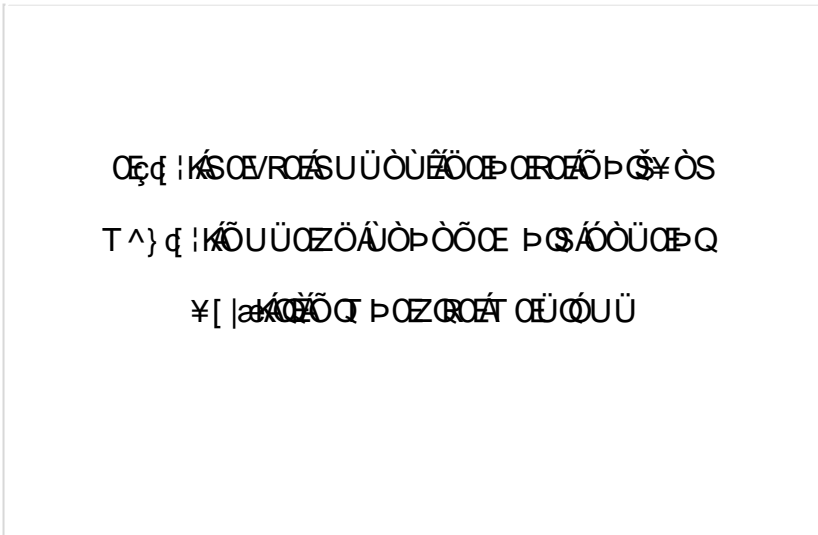

Mladi za napredek Maribora 2014
31. srečanje

VELIKA NOČ OD MRAKA DO SVITA

NARAVNA IN KULTURNA DEDIŠČINA

Raziskovalna naloga

2014, Maribor

Mladi za napredek Maribora 2014
31. srečanje

VELIKA NOČ OD MRAKA DO SVITA

NARAVNA IN KULTURNA DEDIŠČINA

Raziskovalna naloga

PROSTOR ZA NALEPKO

2014, Maribor

KAZALO VSEBINE

1. UVOD	7
1.1. Cilji	7
1.2. Hipoteze	7
2. TEORETIČNI DEL	9
2.1. KAJ JE VELIKA NOČ?	9
2.1.1. Kako je velika noč opisana v bibliji?	9
2.2. OD KOD JE VZKLILA IDEJA ZA PRAZNOVANJE VELIKE NOČI?	10
2.2.1. Boji med bogovi in demoni	11
2.2.2. Ekvinokcijsko praznovanje novega leta	11
2.2.3. Judovska pasha	11
2.2.4. Velika noč in zodiak	12
2.3. ŠEGE IN VRAŽE, POVEZANE Z VELIKO NOČJO	13
2.3.1. Cvetna nedelja in veliki teden	13
2.3.2. Velikonočna nedelja	15
2.4. KDAJ SE PRAZNUJE VELIKA NOČ?	15
2.4.1. Datiranje krščanske velike noči	15
2.4.2. Datiranje pravoslavne velike noči	16
2.5. KATERI SIMBOLI ZAZNAMUJEJO VELIKO NOČ?	17
2.5.1. Zelenje – kaleča pšenica in butare	17
2.5.2. Velikonočni zajec	18
2.5.3. Kristusov grob	19
2.6. VELIKONOČNA JEDILA	19
2.6.1. Kruh	20
2.6.2. Potica	21
2.6.3. Jajca	21

2.7. POMEMBNEJŠI DOGODKI.....	22
2.7.1. Vstajenjska procesija	22
4.1. KAKO PRAZNUJEMO VELIKO NOČ DANES?.....	23
KATOLIKI	23
EVANGELIČANI.....	23
VELIKE NOČI NE PRAZNUJEJO SAMO KRISTJANI.....	23
3. METODOLOGIJA EMPIRIČNEGA DELA.....	25
4. REZULTATI IN RAZPRAVA	26
4.1 ALI LJUDJE PRAZNUJEJO VELIKO NOČ?	26
4.2. KAJ PRAZNUJEMO?.....	28
4.3. OD KOD IZVIRA VELIKA NOČ?	28
4.4. POMEN VELIKE NOČI.....	28
4.5. VELIKONOČNE DEJAVNOSTI	29
4.6. NAČINI BARVANJA PIRHOV	31
4.7. NAČINI PRAZNOVANJA	32
4.9. TIPIČNA VELIKONOČNA JEDILA.....	34
4.10. SEZNANJENOST ANKETIRANCEV Z OZADJEM VELIKE NOČI	37
5. ZAKLJUČEK.....	40
6. VIRI IN LITERATURA	42
6.1. KNJIŽNI VIRI.....	42
6.2. SPLETNI VIRI.....	42
7. PRILOGE	44
7.1. ANKETA	44

KAZALO SLIK

Slika 1: Biblija (Dryfhout, 2013)	9
Slika 2: Enakonočje (Enakonočje, 2012)	16
Slika 4: Butarica (Butarica, 2007)	17
Slika 5: Velikonočni zajec (Živalske novice, 2012)	19
Slika 7: Hren (Jernej, 2009)	20
Slika 6: Potica (ZTKS, 2007)	21
Slika 3: Velikonočni pirhi (Karako, 2013)	22
Slika 8: Velikonočni zajtrk (Brumec, 2013)	24

KAZALO TABEL

Tabela 1: Ali ste to metodo barvanja pirhov že preizkusili?	32
Tabela 2: Ali mislite, da so naslednji stavki resnični?	38

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Ali praznujete veliko noč? 1. starostna skupina	26
Graf 2: Ali praznujete veliko noč? 2. starostna skupina	27
Graf 3: Ali praznujete veliko noč? 3. starostna skupina	27
Graf 4: Pri katerih velikonočnih dejavnostih sodelujete? 1. starostna skupina.....	29
Graf 5: Pri katerih velikonočnih dejavnostih sodelujete? 2. starostna skupina.....	30
Graf 6: Pri katerih velikonočnih dejavnostih sodelujete? 3. starostna skupina.....	31
Graf 7: Kaj počnete na velikonočno nedeljo? 1. starostna skupina	33
Graf 8: Kaj počnete na velikonočno nedeljo? 2. starostna skupina	33
Graf 9: Kaj počnete na velikonočno nedeljo? 3. starostna skupina	34
Graf 10: Kaj po vašem mnenju uvrščamo med tipično velikonočno hrano? 1. starostna skupina	35
Graf 11: Kaj po vašem mnenju uvrščamo med tipično velikonočno hrano? 2. starostna skupina	36
Graf 12: Kaj po vašem mnenju uvrščamo med tipično velikonočno hrano? 3. starostna skupina	37

POVZETEK

Dandanes se marsikdo sploh ne zaveda, da je velika noč praznik - podaljšani vikend raje izkoristijo za kratek oddih ali pa se takrat rešijo nakopičenega dela, ki ga še niso uspeli opraviti. Kljub temu pa v velikonočnem času vse prežema določeno vznemirjenje – to je posledica »ekvinokcijskega sindroma«, ki je prisoten pri skoraj vsakem človeku, ne glede na njegovo veroizpoved. Kaj ljudje počnejo za veliko noč, je odvisno od odnosa, ki ga imajo do praznika. Nekateri v veselem pričakovanju barvajo jajca, skrivajo darila, hodijo k maši in blagoslavljajo živila, drugi pa samo uživajo v dobri hrani. Namen najine naloge je bil preučiti zgodovino velike noči in ugotoviti, kaj je bil poglobitni namen praznovanja, kdaj in kako se je praznovalo včasih, kateri simboli so bili povezani z veliko nočjo v preteklosti in kaj vse se je uspelo ohraniti do danes. Raziskali sva, kako na veliko noč gleda Cerkev v primerjavi z ateisti in kako starejši v primerjavi z mlajšimi.

ZAHVALA

Najlepše se zahvaljujema mentorju, ki naju je vodil in usmerjal ter v najino delo vnesel iskrico življenja, s katero je popestril raziskovanje. Hvaležni sva mu, ker je od samega začetka verjel v naju ter nama ves čas vlival veliko pozitivne energije, ki sva jo med pisanjem še kako potrebovali. Iskreno se zahvaljujema tudi anketiranim, ki so z odgovori na vprašanja omogočili nastajanje te raziskovalne naloge ter družini, ki naju je med raziskovanjem spodbujala in nama stala ob strani.

1. UVOD

Ljudje potrebujemo praznike. Ne glede na to, ali smo seznanjeni z vsebino praznika, ali smo verni ali ne, ali so nam pomembni običaji in ohranjanje tradicije ali pa le dobra hrana, so prazniki za nas dobrodošla sprememba v toku enoličnega vsakdana. Čeprav nezavedno, se neprestano oklepamo slavja v takšni ali drugačni obliki. Za praznike lahko počnemo stvari, za katere nam drugače zmanjka časa – preživimo dan z družino, gremo na izlet, spimo in si oddahnemo. Ni pomembno, kaj praznujemo – pomembno je, da se prazniki razlikujejo od ostalih dni v letu, saj nas lahko tako napolnijo z energijo in nam dajo nov zagon. Nekatere ljudi pa prazniki zanimajo podrobneje.

1.1. CILJI

Z najino raziskovalno nalogo sva želeli raziskati, kaj je bil temelj za veliko noč, kot jo poznamo danes, in kako so se načini praznovanja skozi zgodovino spreminjali. Na podlagi ankete s 300 anketiranci sva ugotavljali, koliko ljudje vedo o velikonočnih običajih in simbolih, da bi videli, kateri so resnično živi še danes. Prav tako sva se pozanimali, kako ljudje praznujejo veliko noč in kaj jim ta praznik pomeni.

1.2. HIPOTEZE

Pred začetkom raziskovanja sva si zastavili nekaj hipotez. Za mnenje sva nato vprašali tudi anketirane.

1. Velika noč temelji predvsem na Kristusovem vstajenju, vendar je Cerkev za osnovo praznika uporabila starodavne poganske obrede.
2. Velikonočni aktivnosti, ki sta se iz preteklosti prenesli v današnji čas, sta blagoslov živil in izdelovanje butar, medtem ko so barvanje pirhov, obdarovanje ter prihod velikonočnega zajčka aktivnosti brez daljše zgodovine.
3. Veliko noč praznuje večina ljudi iz vseh treh starostnih razredov ne glede na veroizpoved, in sicer predvsem v družinskem krogu.
4. Starejša generacija je bolj seznanjena s podrobnostmi o veliki noči in s temo praznovanja.
5. Mladi veliko noč preživijo enako kot sicer preživljajo prosti čas, ali pa se lotijo še neopravljenega dela za šolo oziroma službo, medtem ko starejši večinoma praznujejo veliko noč in se zavedajo tradicije.

6. Najpomembnejši velikonočni obrok je zajtrk, pri katerem so na mizi najpogosteje kruh, šunka, potica, jajca in hren.

2. TEORETIČNI DEL

Preden sva sestavili anketo, sva morali pobrsati po literaturi, da sva veliko noč bolje spoznali.

2.1. KAJ JE VELIKA NOČ?

Velika noč je najpomembnejši in najstarejši vsekrščanski verski praznik, obenem pa tudi globalni praznik, saj se opira na starodavne obrede ob slavljenju pomladi. Na ta dan se kristjani spominjajo temelja njihove vere in Jezusovega največjega čudeža, njegovega vstajenja od mrtvih, medtem ko so v spominu ostalih ljudi, predvsem na podeželju, še vedno ostale v spominu stare šege in navade. Nekatera stara verovanja, pojmovanja in predstave so se ohranila do danes, pa tudi nekateri velikonočni cerkveni obredi, ki temeljijo na Svetem pismu, še vedno vsebujejo drobce arhaičnih prvin. (Ovsec, 2010, 9)

Slika 1: Biblija (Dryfhout, 2013)

2.1.1. Kako je velika noč opisana v bibliji?

Na velikonočno nedeljo naj bi angel dejal Mariji Magdaleni in drugim ženam, ki so prišle pogledat grob, da Jezusa ni več tam, ker je vstal od mrtvih. Povabil jih je k ogledu praznega groba in jih pozval, naj novico prenesejo še Jezusovim učencem. Res so odšle do praznega groba in stekle h Kristusovim učencem, da bi jim povedale o njegovem vstajenju. Naproti jim je prišel Jezus, jih pozdravil in jim naročil, naj učencem sporočijo, da jih bo čakal v Galileji. Sveto pismo pravi, da se je Jezus prikazal tako Simonu kot tudi dvema učencema na poti v Emavs, nazadnje pa še vsem enajstim apostolom naenkrat (dvanajstega, Tomaža, namreč tistega večera ni bilo med njimi). Ker Tomaž ni verjel govoricam o Jezusovem vstajenju, se je

osem dni kasneje prikazal tudi njemu. Vsega skupaj naj bi se apostolom prikazoval štirideset dni, preden naj bi šel v nebesa. (Kratko sveto pismo s slikami, 1968, 464)

Verniki verjamejo, da je bil Kristus božji sin in je s svojim trpljenjem in smrtjo na križu človeštvo odrešil, zato življenja ne vodita več smrt ali greh, temveč je ljudem ponujeno večno življenje. Velika noč in dogodki, ki jo zaznamujejo, so za kristjane tako pomembni, da se jih še danes med sveto mašo med izpovedovanjem vere vsakič znova spominjajo z besedami: »Bil je tudi križan za nas, pod Poncijem Pilatom je trpel in bil v grob položen. In tretji dan je od mrtvih vstal po pričevanju Pisma. In je šel v nebesa, sedi na desnici Očetovi in bo spet prišel v slavi sodit žive in mrtve. In njegovemu kraljestvu ne bo konca.« (Jezus, moj prijatelj – molitvenik za Božje otroke, 69)

Jezus je svoje čudeže pogosto napovedal, zato se je podobno zgodilo tudi z njegovo smrtjo in vstajenjem od mrtvih. Njegova smrt naj bi predstavljala osvoboditev spon bede in brezupa na Zemlji.

Ljudje naj bi s pomočjo odrešenja prišli do osebne svobode, ki bi jim omogočila maksimalni izkoristek (od boga prejetih) talentov in tako dokazali, da je verno življenje, ki ga vodi božja volja, močnejše od smrti. (Katoliška cerkev, 2012)

2.2. OD KOD JE VZKLILA IDEJA ZA PRAZNOVANJE VELIKE NOČI?

Letni časi na Zemlji se ciklično ponavljajo – glavni razlog, da sploh obstajajo, pa je nagnjenost zemljine osi. 21. marca sta obe zemljini polobli enako obsevani od Sonca, dan in noč pa sta enako dolga. Temu pojavu pravimo spomladansko enakonočje ali ekvinokcij¹, s katerim nastopi prvi letni čas - pomlad.

Pomlad je čas, ko se v naravi začne novo obdobje – obdobje mladega rastlinja, ker je staro pozimi odmrlo. Po dolgem zimskem spanju je narava spet pripravljena na akcijo. Prijetno toplo sonce, žvrgolenje ptičev, prebujanje zelenja, cvetenje in nova rast nas opozarjajo na nov življenjski cikel, v katerega spomladi vstopamo. Jasni dnevi, ki sledijo meglenim in toplota, ki sledi ledenemu mrazu ogrejejo človeška srca in jim vlijejo novo energijo ter novo upanje za prihodnost.

Pomladni občutki, povezani z novim rojstvom narave in novim življenjem, nas obhajajo prav v času, ko so dnevi vse daljši, noči pa vse krajše; v času, ko se zima poslavlja in nam obljublja prihod sonca. Zima napoveduje smrt, pomlad pa rojstvo. Tudi stara ljudstva so

¹ Ekvinokcij - dan, ko je Sonce na nebu navidezno natančno nad ekvatorjem. To se zgodi dvakrat letno, in sicer okoli 21. marca ter okoli 23. septembra. (Wikipedija)

razmišljala podobno, zato so novo leto praznovala marca in ne januarja. V Aziji, na primer na Kitajskem, novo leto še danes praznujejo spomladi. (Ovsec, 2010, 28)

2.2.1. Boji med bogovi in demoni

Spomladansko enakonočje je bilo v preteklosti čas za obnovitvene obrede, ki so jih poznali že Babilonci – takrat so namreč praznovali *akitu*, babilonsko novo leto. Veliko vlogo v teh obredih je imel vladar, »božji namestnik na zemlji«, saj je bila usklajenost in pravilno sosledje vsakoletnih sprememb v naravi ter posledično blaginja vse družbe njegova skrb in odgovornost. V babilonskih obredih so v svetišču Marduka, njihovega najvišjega boga, deklamirali ep o stvarjenju, poleg tega so uprizorili Mardukov boj s pošastjo Tiamat in slavili Mardukovo zmago. Ta je napovedovala konec kaosa in predstavljala začetek kozmosa, v katerem je nastopil nov cikel in se je rodilo novo življenje. Babilonci pa niso edini, pri katerih mitologija vsebuje boje med kaosom in kozmosom, med demoni in božanstvi.

Tudi Hetiti so praznovali novo leto spomladi. Del njihovih obredov je bil med drugim boj med kačo in Tešubom, bogom viharjev. V vlogi kače je lahko nastopal tudi zmaj. Podobno so hindujski rituali vsebovali boje med kačo ali zmajem ter Indro, bogom nevihte in plodnosti, ki je bil obenem tudi kralj bogov. (Ovsec, 2010, 21)

2.2.2. Ekvinocijsko praznovanje novega leta

Znamenito ekvinocijsko praznovanje novega leta v Perziji se je imenovalo *navroz* (*no roz*), potekalo pa je pod okriljem boga Ahura Mazde oziroma Ormuzda, zato so mu velikokrat rekli tudi dan Orzmuda ali praznik velikega rdečega jajca (jajce je predstavljalo življenje). Iranski *nurus*, kot se ta praznik imenuje danes, je namenjen praznovanju vsesplošnega preroda in prenove. (Ovsec, 2010, 22)

2.2.3. Judovska pasha

Velika noč temelji na starejšem judovskem prazniku, pashi, ki ga je zaznamoval sveti obed z žrtvovanjem jagnjeta. Praznik je izjemno star, na začetku je šlo verjetno za praznik nomadskih pastirjev, ki so bogu žrtvovali novorojena jagnjeta v zameno za božjo zaščito pred demoni. Obred se je izvrševal v skladu z njihovim načinom življenja – zanj je bila značilna na ognju pečena daritvena žival in nekvašen kruh z grenkimi zelišči iz puščave. Tudi obleka je bila določena – udeleženci so morali imeti prepasana ledja, nositi sandale, v rokah pa držati pastirsko palico, kot bi se pripravljali na dolgo potovanje. Po zakolu daritvene živali so velikokrat s krvjo namazali vratne podboje in zgornjo stopnico kot zaščito pred zlom.

Stara zaveza povezuje pasho z odrešilnim izhodom iz Egipta, pri čemer naj bi postal ta praznik več en spomin na Jahvejevo odrešilno dejanje. Po prihodu v Kanaan se je izraelski praznik pashe združil s kmečkim praznikom ob začetku žetve. Praznik opresnikov, nekvašenih hlebcev, ki so jih kmetje spekli s prvim ječmenovim zrnjem in jih kot daritev ponudili bogu, so izraelci brez težav povezali s peko svojega nekvašenega kruha. V spomin na izhod iz Egipta so opresnike prevzeli kot podobo naglice in hitenja, ki jih je tedaj spremljala – kruh so namreč pekli brez kvasa, ker je bil tako pripravljen hitreje in jim je bil na razpolago skoraj takoj, ko so ga potrebovali.

Začetek pashe je bil spomladi, in sicer 14. nisana, ki je bil prvi mesec po judovskem koledarju. Z dodanim praznikom opresnikov se je slavje podaljšalo vse do 21. nisana, vseh osem dni pa so imenovali kar velika noč ali opresniki. (Ovsec, 2010, 319)

2.2.4. Velika noč in zodiak

Na razmišljanje nekdanjih civilizacij je močno vplivala astrologija. Posledice te vede čutimo še danes v pomladanskih šegah, navadah in verovanjih. Njihov pomen je v ljudskih običajih zabrisan, vendar se tradicija prenaša iz roda v rod in naslednjim generacijam zapušča skrivnostne obrede brez pojasnila ali razlage, zakaj se izvajajo. Za nastanek kozmosa (življenja) iz kaosa so potrebne lastnosti prvih treh znamenj v zodiaku. Energija, ki je značilna za ovna, se v znamenju bika materializira in se spremeni v življenje v času dvojčkov, ki prispevata še zadnjo sestavino - inteligenco. Potegnemo lahko vzporednice med prvimi tremi nebesnimi znamenji in egipčansko sveto trojico, krščansko sveto trojico, budistično trirango ter indijskim trimurtijem. Trojica, ki jo tvorijo energija, materija in kozmična inteligenca, je namreč temelj za večino mitov o nastanku sveta.

Ovno planet je Mars, latinsko *Martius*, njegov element pa ogenj (energija). *Martius* je za Rimljane najprej predstavljal boga Sonca in poljedelstva in šele kasneje prevzel vlogo boga vojne. Po njem se imenuje prvi spomladanski mesec – marec, ki je bil do uvedbe julijanskega koledarja leta 46 pr. n. št. tudi prvi mesec v letu. Ime za marec pa bi lahko izviralo že iz indoevropsčine, kjer izraz *mar* oziroma *mas* pomeni *svetiti, sijati*. Ne glede na izvor imena pa so Rimljani med ekvinokcijem praznovali Minervine dneve, matronalijske in liberalijske.

Kot posledica vmešavanja Julija Cezarja v koledar (novo leto je prestavil iz marca na nam znani 1. januar) je nastala zmeda tudi pri obredih, šegah in navadah – nekatere so prenesli v čas okoli novega leta, druge pa so se ohranile v pomladnem času. Še bolj izgubljeno je bilo prebivalstvo, ko so v srednjem veku novo leto nekaj časa praznovali že nekoliko prej, v

decembru. Prav premikanje datuma novega leta v preteklosti pa je razlog, da si je še danes veliko božičnih, novoletnih in velikonočnih običajev tako podobnih. (Ovsec, 2010, 28)

2.3. ŠEGE IN VRAŽE, POVEZANE Z VELIKO NOČJO

Obdobje ob pomladnem enakonočju je bilo polno obredij ter na naravi temelječe magije, povezane z zemljo, vegetacijo in zdravljenjem. Ljudje so v novo leto vstopali z novoletnimi cilji, željami in obljubami, kot to nekateri počnejo še danes. Značilnosti prednovoletnega časa so bile očiščevalni obredi, post in pospravljanje stanovanj, hiš ter templjev. Nič čudnega, da se nekoč zadnji mesec v letu imenuje februar - beseda *februo* v latinščini namreč pomeni čistilo.

Ljudje so se poleg čiščenja templjev velikokrat lotili tudi čiščenja svetinj ter pranja in barvanja kipov bogov. Pogosto so kipe celo odišavili ali jih preoblekli v nova oblačila. Stare, propadle predmete, ki so bili močno povezani s preteklim letom, boleznijo ali smrtjo, so zavrgli in jih nadomestili z novimi. Med pometanjem so uporabljali posebne reke in zaklinjanja, kot je »*smrt bomo odnesli iz hiše*«, poleg tega so udarjali s palicami, vejevjem ali v šope zvezanimi zelišči, prižigali sveče ter se obredno umivali. Nekateri so uporabljali celo kadila, da bi zle duhove resnično pregnali od hiše. V templjih so staro zelenje zamenjali z novim in dodali še sveže veje kakšnega drevesa ali grma. Priljubljene so bile glogove ali njim podobne veje, za katere so ljudje verjeli, da imajo zdravilne in predvsem zaščitne učinke. Tudi v Starem Rimu so prvega marca posušene lovorjeve veje nadomestili s svežimi, vestalke pa so medtem iz templjev pometle morebitne smeti in vso umazanijo vrgle v reko Tiberu. (Ovsec, 2010, 326)

2.3.1. Cvetna nedelja in veliki teden

Na cvetno nedeljo so ljudje včasih nosili k blagoslovu v snope in šope povezano spomladansko zelenje – verniki to počnejo še danes. Ni zelo znano, da je blagoslov zelenja pravzaprav spomin na palmov veje, ki naj bi jih v Jeruzalemu lomili in z njimi posuli tla pred Jezusom, ki je prišel na oslu. Vlogo predkrščanskih obredov, povezanih z določenimi vrstami »svetega« rastlinja, je prevzel žegnani les – ta naj bi z močjo cerkvenih blagoslovov obranil pred nesrečo stvari, s katerimi je v stiku. (Kuret, 1989, 113)

Ko je bila cvetna nedelja mimo in je nastopil veliki teden, so bili ljudje večinoma doma, da bi se ustrezno pripravili na velikonočne praznike. Prvi trije dnevi v tednu so minili brez posebnosti, v sredo pa so vztrajnejši že začeli s postom.

Še posebno zaposlene so bile v času praznikov gospodinje. Najprej so morale očistiti hišo, da je bilo za praznike vse urejeno – po slavlju jih je namreč čakalo dolgotrajno delo na polju. Marsikdo ima še danes spomladansko čiščenje, ko je treba vse pohištvo, posteljnino in obleke primerno prezračiti in pobrisati prah. Okna so bila v tem času na stežaj odprta, da so sobe hvaležno sprejemale svež zrak in hiša ni več smrdela po zatohlem. Tako ljudje kot prostori so se z veseljem nastavljali toplim žarkom pomladnega sonca. Ponekod so ženske celo belile stene in sajasto kuhinjo z apnom.

Na vzhodnem Štajerskem so za krasitev hiše praviloma skrbela dekleta, prav tako tudi v okolici Ptuja, kjer so nad *pojasom* (pol metra visokim črnim ali modrim pasom ob vznožju stene) naredile še približno decimeter visok rob iz rož v raznih barvah. Za to so se posluževale različnih *müštrov* (vzorcev). V Halozah so deklice hiše poslikale tako od zunaj kot od znotraj, in sicer predvsem z vrtnicami, klasjem, nageljčki in poljskimi rožami v živih barvah. Po urejanju hiše je prišel na vrsto vrtiček – treba ga je bilo prekopati, posejati cvetlice in zelenjavo.

Za veliki teden so morali ljudje opraviti tudi določena dela na polju in v sadovnjaku, kot so sajenje krompirja, sajenje pese in korenja, priprava *zeljnikov*. Na travnikih in v okolici hiše je bilo treba zravnati krtine in pobrati dračje, ki so ga nato zbrali na kup in zakurili kres (nekateri v spomin na vojake, ki so kurili na Kajfovem dvorišču, ko je Peter zatajil Jezusa). V sadovnjakih so predvsem na Gorenjskem cepili sadno drevje, v vinogradih pa so obrezovali trto in vezali *šparone*. Vse delo so morali postoriti najpozneje do velikega četrтка, kajti od takrat naprej pa vse do velikega ponedeljka so trajali prazniki ali *nedieli*, ko je bilo delo na polju prepovedano. V Učji so se morale ženske spokoriti za svojo nečimrnost s tem, da si niso krtačile las, si zavezale predpasnik narobe in podobno.

Šele ko je bila hiša z okolico pripravljena za slavje, so se gospodinje lotile velikonočnih jedil. Presejale so moko, stolkle orehe in lešnike ter skuhale rdečo *pražilko* za barvanje pirhov.

Posebna opravila so bila na veliki teden naložena šolarjem. Že pred cvetno nedeljo si je moral vsak fant priskrbeti drevesno gobo za blagoslovljeni ogenj. Gobo je bilo treba pravočasno odrezati, posušiti v peči, predreti in jo privezati na žico, da so jo lahko na poti domov prižgano vrteli v zraku. Zaradi vrtenja goba ni ugasnila, ampak je namesto tega vse močnejše tlela. Druga stvar, ki so jo imeli fantiči na skrbi, je bil nakup *raglje* od *ragljarjev*, ki so hodili po vaseh, tretja stvar pa nabiranje *smolenjakov* za velikonočni kres.

Velikonočni kres je bil za mlade včasih središče velikonočnih praznikov. V Prlekiji, v Slovenskih goricah in na Koroškem so fantje izkopavali šture, ki so ležali v zemlji že deset do petnajst let in bili posledično prepojeni s smolo. Razsekali so jih na drobne kose, jih posušili v peči in jih prižgali – nastale *plamenice* so oznanjale zmago pomladi nad zimo in obenem Kristusovo zmago nad smrtjo.

Eden izmed znamenitih dogodkov v velikonočnem času je bilo *mlatenje juda* v Prvačini. Fantje so po hišah nabrali razno leseno ropotijo, ki ni bila več za nobeno rabo, in nato z vrbovimi ali jelševimi palicami tolkli po njej ali po tlaku.

Preden se je začela prva svetovna vojna, je bil veliki teden pomemben čas za fantiče. Nekateri izmed njih, ki so bili že dovolj veliki, so namreč za veliko noč namesto krilca lahko oblekli prve hlače. (Kuret, 1989, 143)

2.3.2. Velikonočna nedelja

Če je velikonočni teden minil v mračnem vzdušju, je bila velika noč čas za veselje in slavlje. V preteklosti je veljalo, da je velikonočna nedelja tako praznična, da ljudje takrat ne smejo delati, pa tudi nikamor iti – gospodarju in gospodinji je bilo dovoljeno oditi le na polje, kjer sta blagoslavljala posevke, in kasneje v cerkev k sveti maši. Hoja okrog po hišah ali celo gostilnah je veljala za grešno dejanje in tudi obiski niso bili dovoljeni. Ven so izjemoma hodili le otroci. Na Gorenjskem so se mladi zbirali na vasi in *strčali* – trkali s pirhi.

Od jutranje maše se je ljudem ponekod zelo mudilo domov – na Dolenjskem je celo veljal rek, da bo tisti, ki bo prvi doma, vse leto prvi tudi na polju. (Kuret, 1989, 218)

Po vsej Sloveniji je moral na veliko noč zjutraj na mizi stati žegen, ki je tam v košari čakal vse od blagoslova živil v soboto in ob katerem se je zbrala vsa družina. Na Koroškem so jedli žegen pred vsako jedjo, v Brkinih pa ga je gospodinja v primeru dežja postavila na streho in rekla: »*O, ti sveti oče papež, ki po vseh strehah skačeš, požegnaj nam!*« (Ovsec, 2010, 326)

2.4. KDAJ SE PRAZNUJE VELIKA NOČ?

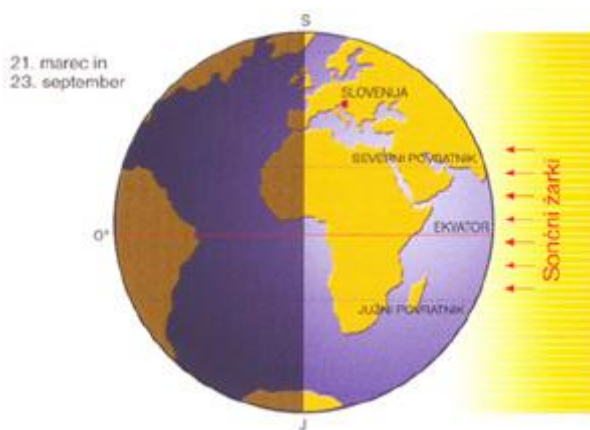
2.4.1. Datiranje krščanske velike noči

Datum velike noči se izračunava na podlagi luninega koledarja, praznujemo jo namreč na prvo nedeljo po pomladni polni luni. Najzgodnejši datum praznika je torej 22. marec, najkasnejši pa 25. april, pri tem obstaja 35 datumskih različic. Kadar se zgodi, da je pomladna polna luna na nedeljo, je velika noč naslednjo nedeljo. Kadar pa je velika noč na zadnji možni datum, 25. aprila oziroma na Markov god, naj bi svetu pretile hude nesreče. To potrjuje

latinski izrek »*Quando Marcus Pasham dabit, totus mundus vae clamabit*«. (Ovsec, 2010, 47)
Datum velike noči se ponovi vsakih 532 let.

Velika noč je kot temeljni verski praznik osnova, na podlagi katere se določa tudi datume drugih premakljivih praznikov. Sreda pepelnica je vedno natanko 46 dni pred veliko nočjo, pustni torek pa dan pred pepelnico. Od pepelnične srede pa do velike noči se vleče štiridesetdnevni post (na šest postnih nedelj v tem času namreč kljub njihovemu imenu posta ni). Zadnja postna nedelja pred veliko nočjo se imenuje cvetna nedelja.

Veliki noči 39 dni kasneje sledi Gospodov vnebohod, ki ga praznujemo v četrtek, 10 dni za njim pa so binkošti. Drugi premakljivi prazniki, katerih datumi se določajo glede na datum velike noči, so Bela nedelja, Sveta trojica, Telovo, Srce Jezusovo in Kristus Kralj. (Ovsec, 2010, 47)

Slika 2: Enakonočje (Enakonočje, 2012)

2.4.2. Datiranje pravoslavne velike noči

Datum pravoslavne velike noči se določa na podlagi lunine mene in se lahko od rimskokatoliške razlikuje za enega ali več tednov, datuma pa lahko tudi sovpadata. Razlog za to tiči v uporabi julijanskega koledarja in drugačnega načina izračuna praznika. (Bošković, 2012). Ta izračun temelji na uporabi Metonovega ciklusa, ki so ga uporabljali že v stari Grčiji, leta 432 pr. n. št. Njegova značilnost je ta, da v periodo devetnajstih let, vsako je sestavljeno iz 12 Luninih mesecev, vnesemo po vrsti 7 dodatnih mesecev. Tako je celotni cikel dolg 235 Luninih mesecev, kar je približno enako devetnajstim julijanskim letom. (Meton, 2013). V letošnjem letu bosta datuma katoliške in pravoslavne Cerkve sovpadala – velika noč se bo pri obeh praznovala na isti dan, to je 20. aprila.

2.5. KATERI SIMBOLI ZAZNAMUJEJO VELIKO NOČ?

Z veliko nočjo je povezanih veliko simbolov, ki so se skozi zgodovino uveljavili v raznih obredih ali pa se jih s praznikom povezuje zaradi načina praznovanja. Vsi med njimi seveda niso le velikonočni, mnogi med njimi tudi ne samo slovenski, ker se simboli in njihov pomen v različnih kulturah prepletajo. V nadaljevanju bodo zato predstavljeni simboli, ki jih Slovenci najpogosteje prepoznamo kot velikonočne, in njihov pomen, kot ga poznamo iz slovenskega zornega kota.

2.5.1. Zelenje – kaleča pšenica in butare

Ker Slovenija leži na stičišču štirih naravnogeografskih enot in je kljub svoji majhnosti zaradi razdrobljenosti v zgodovini tudi kulturno zelo pestra, poznamo veliko različnih vrst cvetnonedeljskih butar. Poleg bogate zbirke načinov izdelave butar in njihovega izgleda obstaja tudi precej različnih imen za ta simbol – nekatera med njimi (*presnec, presmec, prajtelj, prajklj, pegelj, beganca, hebanca*) namigujejo na kruh ali pecivo. In zakaj je tako? Ljudem večinoma ni znano, da snop cvetja, ki predstavlja butaro danes, včasih ni bil samo šop šibja in pomladanskih cvetlic. Na njem je namreč pogosto viselo tudi pecivo, da je bilo tako kot cvetje tudi to deležno cerkvenega blagoslova. Marsikje na butare še vedno obešajo pomaranče, jabolka, mandarine in pisane trakove. V nekaterih krajih po Sloveniji ljudje že nekaj let izdelujejo ene največjih butar na svetu. (Ovsec, 2010, 102)

Slika 3: Butarica (Butarica, 2007)

2.5.2. Velikonočni zajec

Poleg pisanic je eden izmed najbolj priljubljenih atributov velike noči velikonočni zajec, ki izvira iz germanskega poganskega sveta. Neki tevtonski mit govori o zajcu, ki je znesel velikonočno oziroma pomladno jajce in naj bi bil prispodoba ali pa žrtvena žival germanske boginje Eastre, imenovane tudi Eostra, Ostra, Austru in Ostara. Praznik v čast tej boginji naj bi obhajali vsako leto aprila, saj naj bi imela v življenju vlogo spodbujanja plodnosti. Predstavljala naj bi tudi gozd, zoro oziroma zarjo, začetek življenja ali pa pomlad nasploh – po nekaterih pričevanjih naj bi imela zajčjo glavo. Verovanje v boginjo se kaže še danes v staronemškem imenu za velikonočni mesec april – *ostermonat* in veliko noč – *Ostern*, pa tudi angleško ime (*Easter*) je podobno.

Zajec pa ni samo značilna mitološka germanska žival, temveč tudi prastari simbol, ki je prisoten tudi drugod po svetu. Tesno je povezan z luno – nekakšno lučjo sredi teme – zato velikokrat pomeni ponovno rojstvo, prepород, vstajenje ali intuicijo. Preko lune so zajci povezani s starim božanstvom Matere Zemlje, s simboliko obnavljajočih se pitnih virov, vegetacije in ciklično ponavljajočega se življenja v vseh oblikah. Zajci so lunarni prav zaradi svojih nočnih aktivnosti in ker se znajo pojaviti in izginiti neslišno kot mesec.

Velikonočnega zajca so nekoč poznali v Angliji in nekaterih nemških pokrajinah, iz Nemčije pa se je počasi širil tudi v druge evropske države. V Angliji je bil velikonočni ponedeljek namenjen lovu na zajca – če so ga fantje ujeli pred deseto uro zjutraj in ga prinesli pastorju, so po prastarih pravilih zanj dobili pol telečje glave, sto jajc in nekaj denarja. V francoski provinci Poitou je bilo podobno, le da so zajca lovili na veliki četrtek. Lov na zajca v Evropi sčasoma ni več sodil med najbolj priljubljene velikonočne aktivnosti, je pa zato še vedno prisoten v Avstraliji. Nekatera slovenska mesta so se z velikonočnim zajcem preko Nemcev seznanila konec 19. stoletja, ko so se zajci pojavljali na prvih voščilnicah in v raznih publikacijah.

Zajec, ki na velikonočno jutro za otroke nastavlja pobarvana jajca, se je v srednji Evropi začel pogosteje pojavljati šele v drugi polovici 18. stoletja, čeprav je bežno omenjen že v knjigi iz leta 1572. V 19. stoletju je postajalo izročilo o zajcu kot prinašalcu pirhov vse bolj priljubljeno, predvsem med meščanstvom, kasneje pa se je razširilo tudi na ostale družbene sloje. Liku velikonočnega zajca so ljudje kasneje dodali občutek mističnosti, saj naj bi bil Eostrin spremljevalec ali pa naj bi predstavljal kar boginjo samo. (Ovsec, 2010, 309)

Slika 4: Velikonočni zajec (Živalske novice, 2012)

2.5.3. Kristusov grob

Grob, katerega vhod je bil na veliki petek tako skrbno zaprt z veliko skalo in ki je bil ves čas strogo zastražen, kljub vsemu ni ustavil Kristusovega vstajenja. Ker je s ponovnim, največjim čudežem – vstajenjem – Jezus dosegel nemogoče, je njegov grob za učence predstavljal kraj upanja. (Ovsec, 2010, 173)

2.6. VELIKONOČNA JEDILA

Štiridesetdnevni post, ki se vleče od pepelnice do velike noči, je včasih za vsak dan zapovedoval natančno določene jedi, ki se jih je smelo uživati. Slovenske pokrajine se odlikujejo po velikem številu velikonočnih dobrot, od katerih vsaka pokrajina zagovarja svojo različico. Precej jedi je skupnih in se razlikujejo samo glede na obliko ali uporabljene sestavine, nekatere pa so posebej značilne za posamezno regijo ali kraj. V Sloveniji noben drug praznik ne premore toliko jedil (večinoma še vedno ohranjenih), kot jih poznamo za veliko noč. Najbolj znana velikonočna živila so kruh, potica, jajca, šunka in hren. Šunka za veliko noč podobno kot kruh predstavlja Kristusovo telo oziroma njegovo meso, oster hren pa ostre žeblice, s katerimi je bil Jezus pribit na križ. (Ovsec, 2010, 219)

Rdeče vino naj bi poleg rdečih pirhov predstavljalo Kristusovo kri, ki jo je prelil za človeštvo. Piščanci, tesno povezani z jajci, naj bi predstavljali novo življenje, prebujanje narave in rodovitnost. Stara vraža pravi, da je treba za veliko noč jesti nekaj »letečega«, zato je na mizi za kosilo velikokrat piščanec, raca ali gos. Mačice so še posebej priljubljene v Angliji in Rusiji, pomenijo pa srečo za tistega, ki se jih dotakne, oljčne in palmove vejice pa so znane kot simbol miru. (Sensa, 2013)

Slika 5: Hren (Jernej, 2009)

2.6.1. Kruh

Čeprav kruh ni najstarejša in najbolj tradicionalna jed, za Evropejce predstavlja osnovno živilo. Na Slovenskem je bil kruh prvič omenjen v 13. stoletju, kdaj točno pa se je pri nas pojavil, še ni znano. Zgodovina kruha je precej bolj praznična kot vsakdanja, saj ga včasih niso jedli dnevno, ampak samo za veliko noč, svatbo in krst. Na Primorskem ga je nadomeščala polenta.

Kruh simbolizira življenje, ker hrani telo in dušo ter posledično ohranja človeka pri življenju, ga vzdržuje. V okviru velike noči kruh predstavlja Jezusovo telo, saj naj bi celo Jezus sam izjavil, da je kruh.

Obstaja veliko vrst velikonočnega kruha – od navadnega pšeničnega do ajdovega, ovsenega, rženega, koruznega ter izrazito prazničnega sadnega in mlečnega. Kruh v obliki kolača (kovačnik) je moral biti enako velik kot jerbas, da je bilo z njim mogoče prekriti vse ostale dobrote, ki so jih na veliko soboto nesli k žegnu. Kruh je bil bolj ali manj nadevan – odvisno od tega, koliko denarja je družina premogla.

S kruhom povezani običaji se od kraja do kraja razlikujejo. V Ljubljani in njeni okolici se je za veliko noč peklo bel kruh, pletene pogače ter pletene kite s pirhom v sredini. Na Gorenjskem so jedli bel pšenični kruh z mlekom, jajci, maslom in začimbami. V Dragošah so bili posebnost dragoški kruhki, narejeni iz ržene moke in medu, pečeni v obliki različnih figuric, za veliko noč najpogosteje v obliki piščancev. (Ovsec, 2010, 220)

2.6.2. Potica

Tako pri božičnih kot tudi pri velikonočnih prazničnih jedilih ne moremo mimo potice, slovenske kulinarčne posebnosti. Potica, optica ali povijača predstavlja nekaj, kar je povito, zavito oziroma zvito. Običajno je narejena iz kvašenega testa, za katerega se uporabi bela pšenična moka, nato pa se ga razvalja, nadeva in zavije. Nadevi so lahko od kraja do kraja različni, zato obstaja čez petdeset klasičnih potic (orehova, makova, pehtranova, lešnikova, mandljeva, rozinova, kašnata, ajdova, bučna rožičeva ali ocvirkova potica). V zadnjem času se je pod pritiski sladkosnedov zelo uveljavila tudi čokoladna potica.

Potice so lahko različnih oblik in velikosti. Na vzhodnem delu Slovenije je potica večinoma pogača, v Beli Krajini in na Štajerskem povitica, na Primorskem pa gubanica ali gubana. Sicer na Štajerskem poznajo posebno ognjiščno potico, kje drugje pa še mlinčevko, zelševko, potratno potico, kolač in štruco. Včasih se je vse prej naštete vrste potic jedlo predvsem za božič, medtem ko je bila za veliko noč in druge praznike pogostejša sirova potica.

Slika 6: Potica (ZTKS, 2007)

Potica naj bi izvirala že iz srednjega veka, ko so jo pekli v samostanih, izraz zanjo pa je bil prvič omenjen leta 1575. Najprej je veljala za jed višjih družbenih slojev, kasneje pa se je pojavljala na jedilniku tako plemiča kot tudi kmeta in meščana. Za veliko noč potica predstavlja trnovo krono, ki jo je Kristus moral nositi na križanju. (Ovsec, 2010, 224)

2.6.3. Jajca

Splošno znano je, da rdeče pobarvani pirhi ali pisanice predstavljajo kaplje Jezusove krvi, ki ponazarjajo njegovo trpljenje. Vendar pa običaj izmenjave pirhov sega daleč nazaj v preteklost in tudi zapletena simbolika tega obreda je večinoma pozabljena.

Barvanje jajc izvira že iz arhaičnih časov, ko je bilo pri tem opravilu prisotnega veliko vraževerja in magije, vendar podrobnosti niso znane. V 12. stoletju je Cerkev zapovedala velikonočno blagoslavljanje jajc. Jajca so kristjani sicer že prej (prvo poročilo o tem je iz 4. stoletja) nosili v cerkve, da bi bila polita s sveto vodo, vendar se je v 12. stoletju to zdelo potrebno zaradi predhodnega posta, ko je bilo hranjenje z jajci prepovedano.

Prvo poročilo o barvanju jajc iz 13. stoletja izvira iz Poljske, in sicer je zapisano v Kroniki nadškofa Vincenta Kadlubeka: »V preteklih časih so se ljudje zabavali na račun svojih gospodarjev s slikanjem jajc (*pictis ovis*).« (Ovsec, 2010, 265)

Slika 7: Velikonočni pirhi (Karako, 2013)

2.7. POMEMBNEJŠI DOGODKI

2.7.1. Vstajenjska procesija

Vstajenjska procesija ni del uradnega obhajanja Kristusovega vstajenja, temveč bolj ljudska pobožnost. Znana je samo v slovenskih in avstrijsko-nemških deželah, a je zato toliko bolj zakoreninjena – pogosto se procesije udeleži več ljudi kot slavnostne maše, ki sledi procesiji. Njen pomen naj bi bil predvsem izražanje veselja ob Kristusovem vstajenju od mrtvih.

Procesija se začne ob Kristusovem grobu, nato pa množice sledijo kipcu vstalega Kristusa, ki ga nosijo na čelu sprevoda. (Kuret, 1989, 219)

4.1. KAKO PRAZNUJEMO VELIKO NOČ DANES?

KATOLIKI

Veliki četrtek je dan trpljenja, saj je na ta dan Jezus po dolgem trpljenju umrl na križu. Veliki petek je dan spomina na Jezusovo smrt, takrat je zaukazan strogi post. To je edini dan v letu, ko ni obredne svete maše. Velika sobota je dan, namenjen blagoslovu ognja, vode in velikonočnih jedi.

Na veliko nedeljo oziroma veliko noč se družina ob sedmih odpravi k jutranji slavnostni sveti maši, imenovani vstajenje – ker se proslavlja dogodek, ko naj bi Jezus vstal od mrtvih. Vstajenje se za razliko od drugih maš začne že na trgu pred cerkvijo, kjer se verniki zbirajo v veliko procesijo. Med počasnim korakanjem, ko množica z duhovniki na čelu obkroži trg, verniki molijo v čast svojemu stvaritelju.

Po maši je na vrsti obilni velikonočni zajtrk. Družina si posebej za to priložnost vzame veliko časa in pri slavnostnem zajtrku uživa v dobrotah, ki se znajdejo na mizi. To so večinoma navadni ali mlečni kruh, šunka, jajca, potica in hren, velikokrat pa tudi kaj netradicionalnega. O pomenu tipične hrane, ki sestavlja velikonočni zajtrk, je več zapisano v poglavju o velikonočnih simbolih. (Sensa, 2013)

EVANGELIČANI

Evangeliki praznujejo veliko noč na isti dan kot katoličani, vendar zanje velika noč poleg Kristusovega vstajenja predstavlja tudi vstajenje vere in novega življenja v veri ter od boga potrjene prihodnosti, namenjene vsem ljudem. V Sloveniji prekmurski evangeliki veliko noč imenujejo *vüzem* ali *vuzem*, k njej pa spadajo razne šege in navade, kot je velikonočni ogenj ali kres, ki zagori na veliko soboto. Prav tako poznajo *pisanice* ali *remenke*, ki zanje predstavljajo simbol življenja, medtem ko so običaji, povezani z velikonočnimi jedili, oblačenjem in čiščenjem stanovanja zanje postranskega pomena. (Ovsec, 2010, 325)

VELIKE NOČI NE PRAZNUJEJO SAMO KRISTJANI

V človeku je že od nekdaj zasidrana želja po praznikih, ki nam ponujajo drugačne, posebne izkušnje in naše misli odvrnejo od skrbi in problemov. Prazniki so tisti, ki nam pomagajo, da se z več energije, optimizmom in zagnanostjo ponovno zakopljemo v delo – in v tem uživamo. Brez njih bi bilo leto enolično, vsakodnevne aktivnosti pa nas ne bi več veselile. Vsake toliko časa namreč potrebujemo odmor, ko si spočijemo od stresa in naporov.

Če se osredotočimo na praznovanje velike noči, lahko rečemo, da se v pomladnem času tudi pri nevernem prebivalstvu pojavi »velikonočni« ali »ekvinokcijski« sindrom - želja po zabavi, sprostitvi; čas, ko »je nekaj v zraku«. Narava se prebuja in vabi ljudi k bolj veselemu razpoloženju, k slavljenju novega ciklusa in vznemirjenosti v pričakovanju novega življenja. Poleg tega pa: če večina ljudi poplesuje naokrog v prazničnem vzdušju, zakaj bi se ostali prepustili depresiji?

H globalnemu praznovanju velike noči pripomorejo tudi mediji in trgovine. V izložbah so že precej pred veliko nočjo razstavljeni velikonočni zajčki in pirhi, trgovine z živili pa brez predaha oglašujejo razna znižanja in popuste na tipična velikonočna živila - šunko, potico, jajca in hren. (Ovsec, 2010, 17)

Slika 8: Velikonočni zajtrk (Brumec, 2013)

3. METODOLOGIJA EMPIRIČNEGA DELA

Za najino raziskovalno metodo sva izbrali metodo spraševanja – spletno anketo.

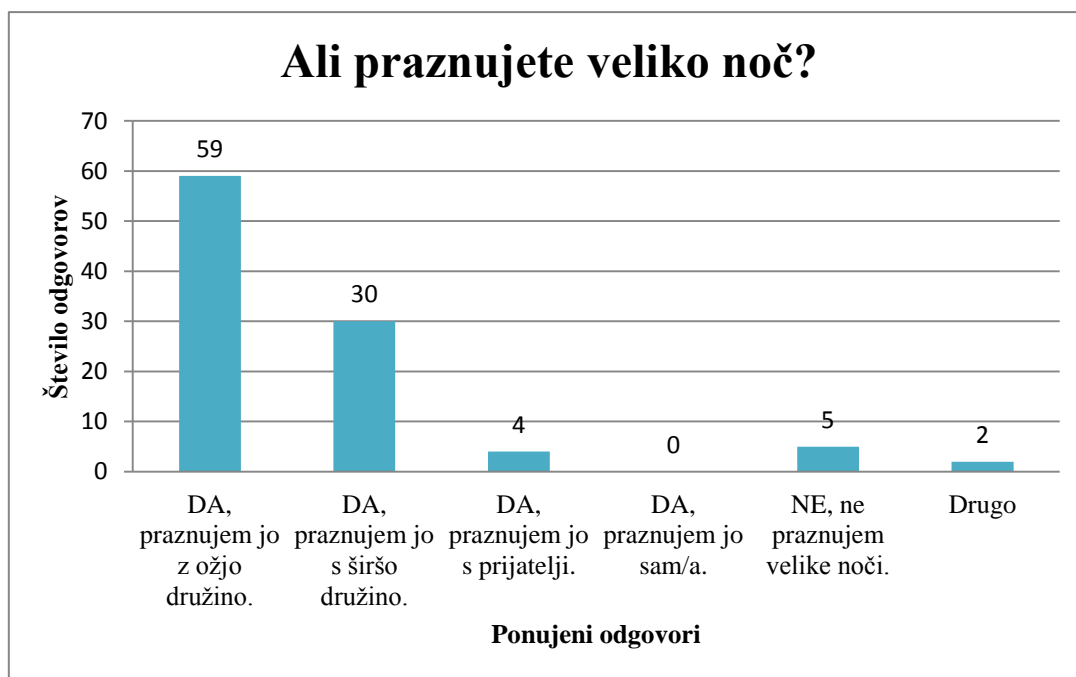
Anketirani so morali v začetku napisati svojo starost, na podlagi katere sva jih razvrstili v tri starostne razrede, da bi bili rezultati preglednejši. Želeli sva namreč ugotoviti podobnosti in razlike med odgovori različnih generacij. Med prvi razred sva šteli ljudi, stare do 20 let, med drugi razred ljudi med 21. in 50. letom starosti in med tretji razred ljudi, stare več kot 50 let. Prav tako so se morali anketirani opredeliti za vernike in ateiste ter v primeru, da so spadali med vernike, napisati svojo veroizpoved.

Analiza ankete pokriva štiri načine prikazovanja rezultatov. Prvi način, kjer se je bilo mogoče opredeliti le za en odgovor, je prikazan s stolpčnim grafikonom; pojavlja se pri vprašanjih 1 in 7. Drugi, kjer je bilo mogoče izbrati več odgovorov, je prikazan s tortnim grafikonom; takšen prikaz sva uporabili za vprašanja 5 in 9. Tretji način obsega zapis pritrđilno odgovorjenih odgovorov v obliki tabele, in sicer pri vprašanjih 6 in 10, medtem ko četrti način, v katerem so ljudje odgovarjali na odprta vprašanja, vsebuje naštevanje odgovorov od najpogosteje do najredkeje odgovorjenega; to je značilno za preostala vprašanja. Ker je v vsaki starostni skupini odgovarjalo 100 oseb, se lahko število odgovorov pri vprašanjih 1 in 7 bere tudi kot delež celote posamezne starostne skupine v odstotkih. Vsem načinom prikazovanja rezultatov sledi tudi njihova interpretacija.

4. REZULTATI IN RAZPRAVA

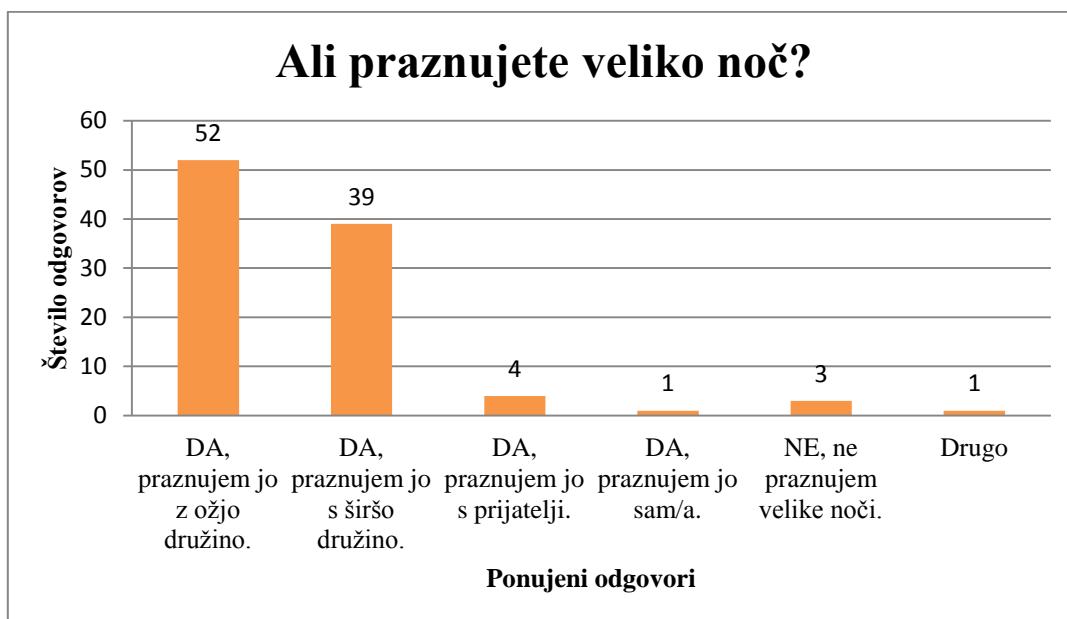
4.1 ALI LJUDJE PRAZNUJEJO VELIKO NOČ?

Graf 1: Ali praznujete veliko noč? 1. starostna skupina

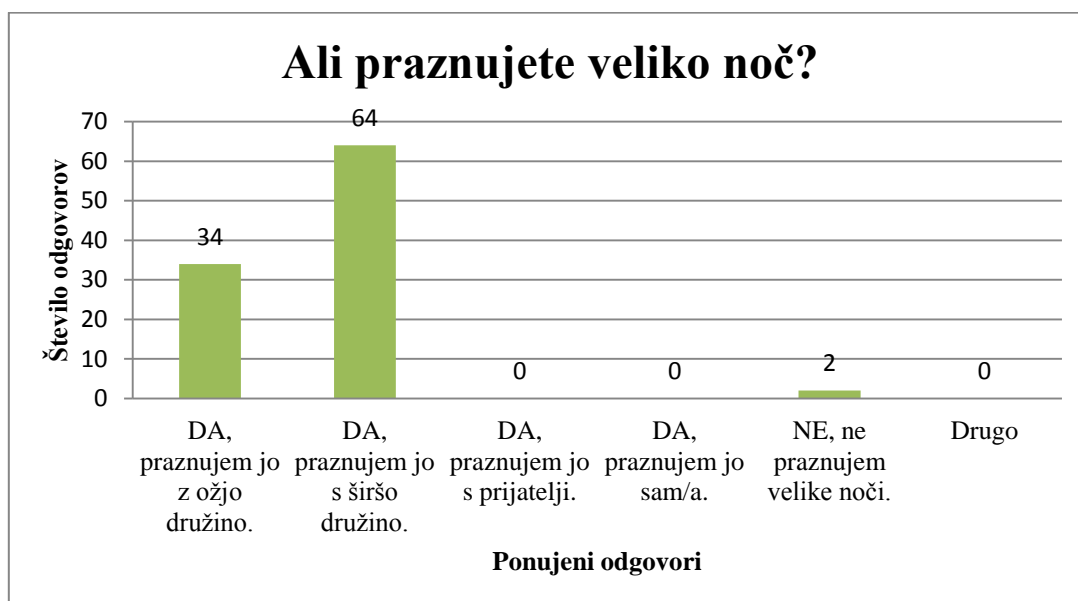
Otvoritveno vprašanje ankete je temi primerno in anketirance sprašuje, če sploh praznujejo veliko noč, hkrati pa ponuja odgovore, ki zadostijo tudi vprašanju s kom le-to praznujejo. Rezultati 1. starostne skupine kažejo (Graf 1), da jih veliko noč praznuje 93%. Kar 59% ljudi veliko noč praznuje v ožjem družinskem krogu, še 30% pa v širšem. Zanimiva sta predvsem podatka, da velike noči nihče ne praznuje sam in da jo 4% praznujejo s prijatelji.

Graf 2: Ali praznujete veliko noč? 2. starostna skupina

Delež anketiranih 2. starostne skupine (Graf 2), ki veliko noč praznujejo je za 3% večji kot pri 1. starostni skupini in znaša 96%. 7% manj kot v 1. Starostni skupini jih veliko noč praznuje z ožjo družino, a jih zato te praznike s širšo družino preživi 9% več. 1% anketiranih veliko noč praznujejo sami, za kar razlog lahko tiči v tem, da se ta dan posvetijo veri ali pa, da nimajo sorodnikov ter prijateljev, s katerimi bi lahko praznovali.

Graf 3: Ali praznujete veliko noč? 3. starostna skupina

Delež ljudi 3. starostne skupine (Graf 3), ki praznujejo veliko noč je največji; 98%. Več kot polovica anketiranih jo praznuje s širšo družino, 64%, nihče pa je ne praznuje sam ali v družbi prijateljev. Iz istih razlogov kot pri 2. starostni skupini, 2% oseb ne praznujejo veliko noči.

4.2. KAJ PRAZNUJEMO?

Drugo vprašanje ankete je popestrilo anketiranje in nudilo možnost prostega izražanja. Odgovori na vprašanje »Kaj po vašem mnenju praznujemo za veliko noč?«, so prikazani od najpogostejšega do najmanj pogostega: »Kristusovo vstajenje od mrtvih, Kristusovo smrt, Kristusovo smrt in vstajenje, vzdrževanje tradicije, največji krščanski praznik, ne vem, novo upanje, druženje z družino in iskanje velikonočnih pirhov.«

Presenetljivo se zdi, da so številni anketirani vseh starostnih skupin največkrat odgovorili pravilno. Ker je bila anketa za 1. starostno skupino narejena preko spleta, obstaja možnost, da so te osebe odgovore sproti iskale na spletu. Seveda pa velika noč velja za največji krščanski praznik, zato je pravilen odgovor lahko posledica splošne razgledanosti ljudi. Na podlagi zadnje utemeljitve je zanimivo, da se je odgovor »ne vem« uvrstil na 6. mesto po pogostosti. Razlog za to je najverjetneje verska sestava slovenskega prebivalstva, kjer se jih je leta 2002 le 61,2% opredelilo za katolike ali pravoslavce, prav tako pa narašča število ljudi, ki se v zadnjih letih opredeljujejo za ateiste. (Slovensko predsedstvo EU, 2008)

4.3. OD KOD IZVIRA VELIKA NOČ?

Tretje vprašanje »Od kod po vašem mnenju izvira praznovanje velike noči - kaj je bil temelj praznovanja?« je bilo zastavljeno še širše, a odgovori nanj so bili dokaj podobni. Od najpogostejšega do najmanj pogostega si sledijo po naslednjem vrstnem redu: »poganski običaji, judovski praznik, vstajenje Jezusa Kristusa, Biblija, krščanski praznik, smrt Jezusa Kristusa, sprememba letnega časa in pobeg iz Egipta.«

4.4. POMEN VELIKE NOČI

Pri četrtem vprašanju »Kaj vam pomeni velika noč?« si odgovori od najpogostejšega do najmanj pogostega sledijo: »praznik, ko se družina zbere, se družijo, druženje s sorodniki, izmenjevanje pirhov, prihod velikonočnega zajca, obilico dobre hrane, upanje, veselje, mir, opomnik za Kristusova dejanja, skoraj nič, nič.«

Podatek, da ljudje večje krščanske praznike, kot na primer božič in veliko noč, povezujejo z družino, ni nič novega, da pa ga tako široko povezujejo z velikonočnim zajcem, pa predvsem pri 3. starostni skupini ni bilo za pričakovati. Veliko anketiranih je odgovorilo tudi, da jim

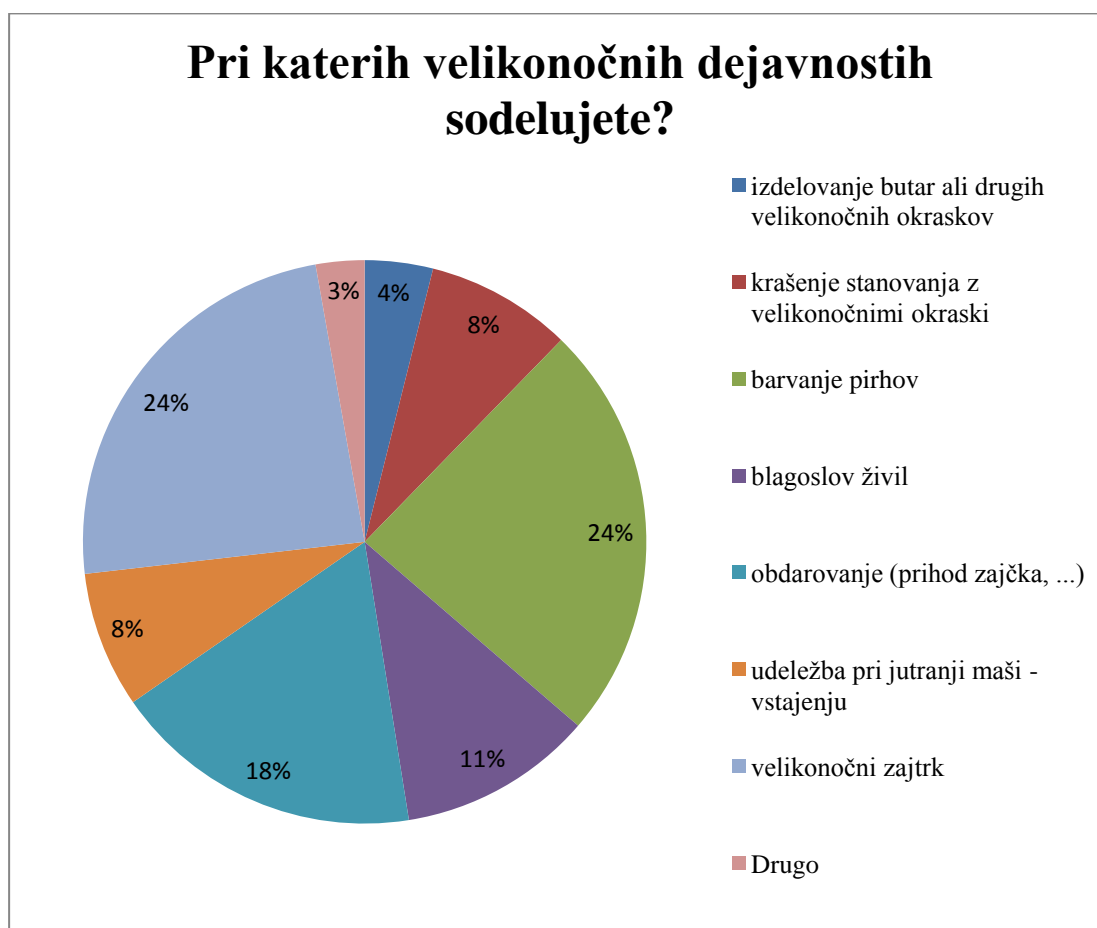
velika noč ne pomeni prav nič ali pa se veselijo le dobrot na mizi, četudi jo večinoma praznujejo.

4.5. VELIKONOČNE DEJAVNOSTI

Peto vprašanje, »Pri katerih velikonočnih dejavnostih sodelujete?«, ponuja 8 odgovorov, med katerimi so anketirani lahko izbrali več kot le enega. Naslednji grafi zatorej prikazujejo najpogosteje izbrane odgovore po starostnih skupinah. Pri 1. jih največ, 24%, barva pirhe in uživa velikonočni zajtrk, najmanj pa jih izdeluje butare ter druge velikonočne okraske; 4%.

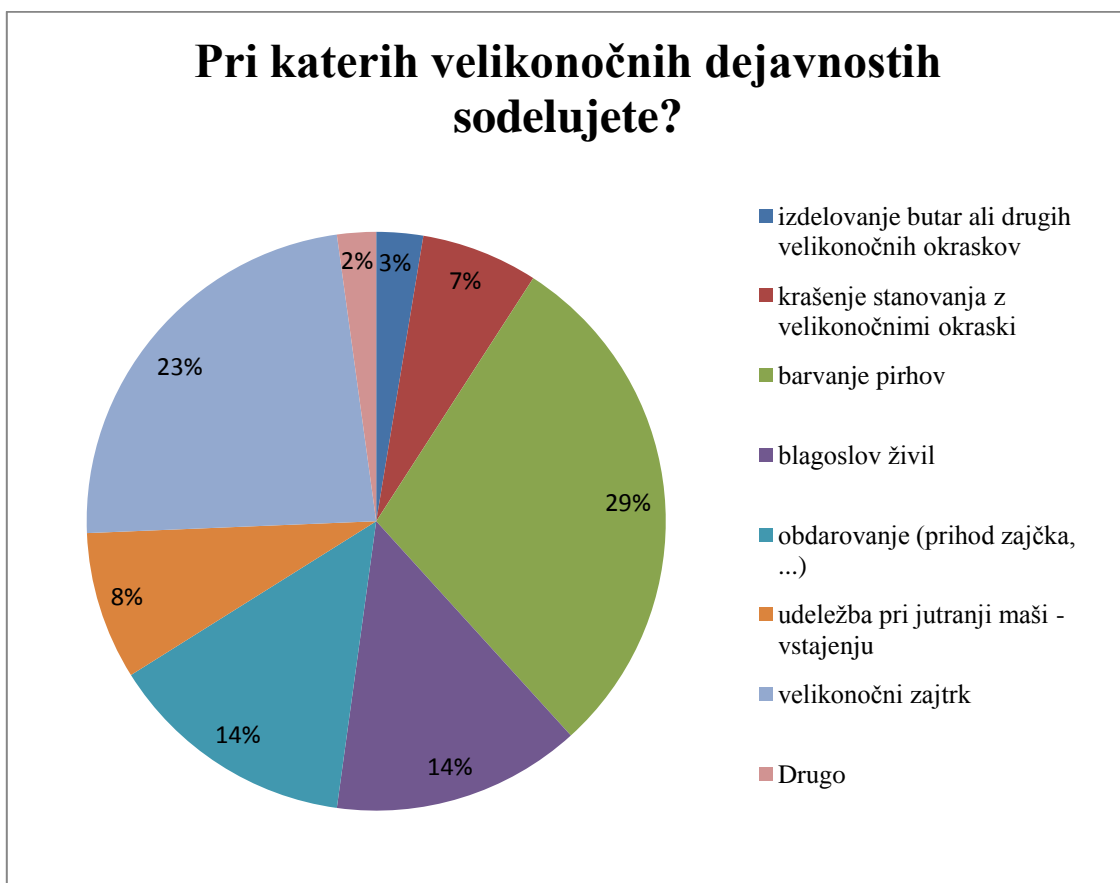
Največ anketiranih 2. starostne skupine sodeluje pri barvanju pirhov, 29%, najmanj pa prav tako pri izdelovanju butar ali drugih velikonočnih okraskov (Graf 5).

Graf 4: Pri katerih velikonočnih dejavnostih sodelujete? 1. starostna skupina

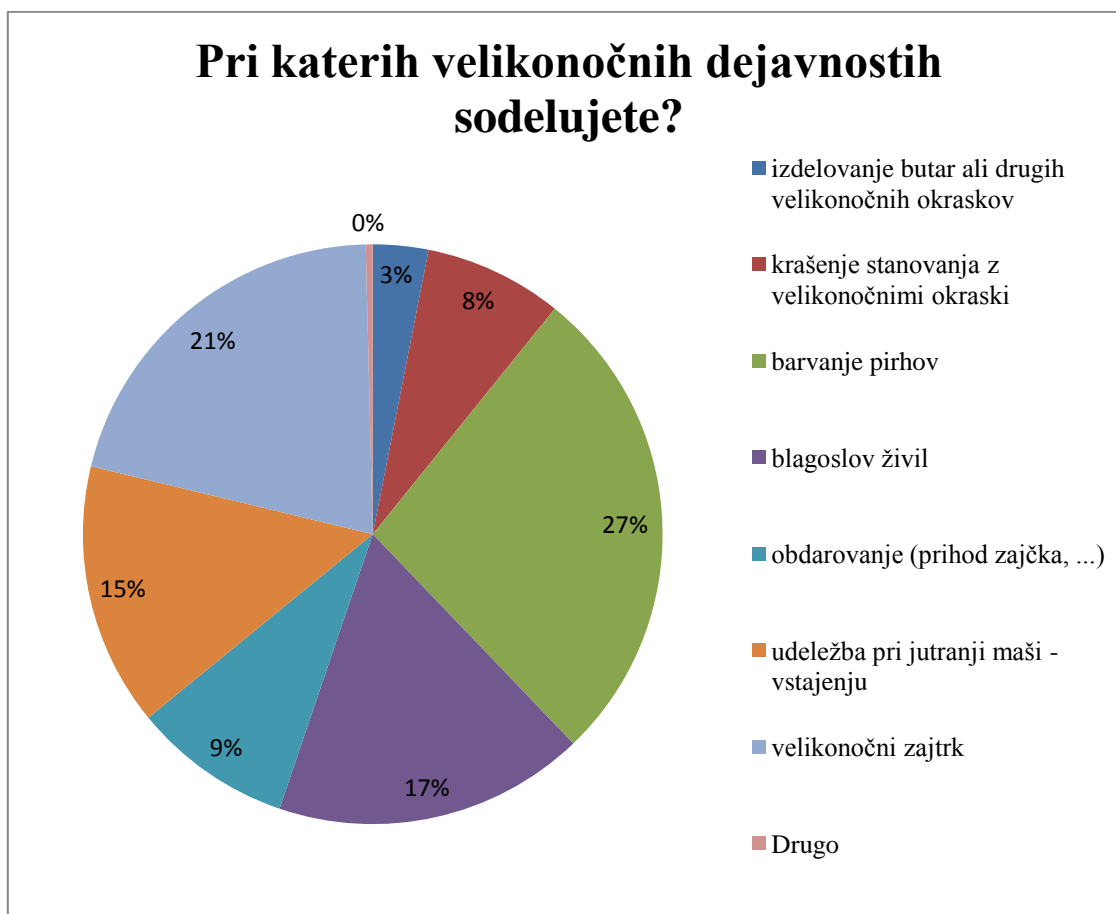

Pri 3. starostni skupini je najbolj razširjeno barvanje pirhov (Graf 6), 27%, tako kot v prejšnjih dveh skupinah pa temu sledijo velikonočni zajtrk, blagoslov živil in obdarovanje. Pri tej starostni skupini blagoslov živil obsega kar 17% anketiranih, kar je v primerjavi s preostalima skupinama veliko.

Graf 5: Pri katerih velikonočnih dejavnostih sodelujete? 2. starostna skupina

Graf 6: Pri katerih velikonočnih dejavnostih sodelujete? 3. starostna skupina

4.6. NAČINI BARVANJA PIRHOV

Analiza šestega vprašanja prikazuje pritrdilne odgovore na vprašanje »Ali ste to metodo barvanja pirhov že preizkusili?« Iz odgovorov je razvidno (Tabela 1), da je največje število ljudi iz vseh starostnih skupin že preizkusilo krašenje pirhov z nalepkami ter enobarvno barvanje jajc z barvami, ki se položijo v vročo vodo. Najmanj jih je poskusilo barvanje s čipkami ter barvanje z uporabo v barvo namočene zaščitne folije.

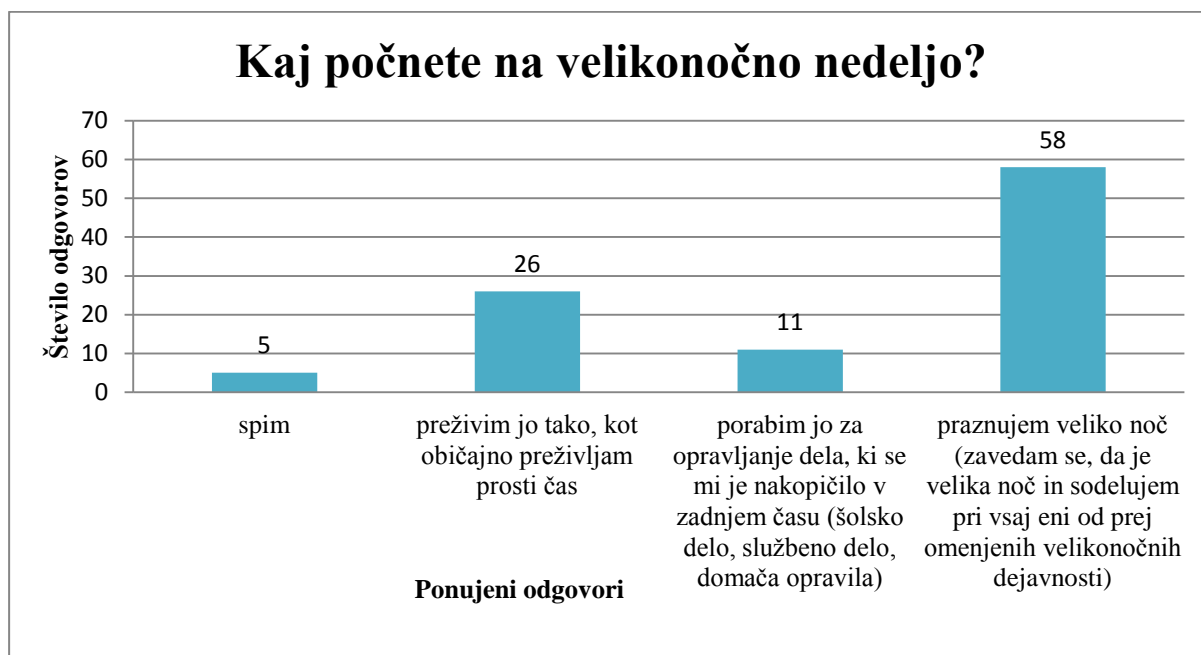
Tabela 1: Ali ste to metodo barvanja pirhov že preizkusili?

Ali ste to metodo barvanja pirhov že preizkusili?	Število pritrdilnih odgovorov		
	Skupina 1	Skupina 2	Skupina 3
enobarvno barvanje jajc z barvami, ki jih daš v vročo vodo	86	76	89
barvanje s pomočjo barvnih mešanic in kisa	52	47	67
barvanje s pomočjo naravnih barvil (rdeča pesa, borovničev čaj, rdeče zelje, špinača, ...)	64	48	78
čebulni vzorec	60	39	83
barvanje z uporabo v barvo namočene zaščitne folije z mehurčki, alu-folije ali volnenih niti	14	11	12
barvanje z voskom	16	14	24
servietna tehnika	52	48	46
barvanje s pomočjo voščenk	36	49	31
barvanje s pomočjo vina	18	19	24
barvanje s pomočjo sladkorja, zelišč, semen, začimb, soli, ...	14	23	31
nanašanje bleščic na pirhe	32	25	17
risanje/ pisanje na pirhe s flomastri ali drugimi pisali	56	65	41
krašenje pirhov z nalepkami	76	87	89
barvanje s čipkami	8	5	2
Drugo	6	4	4

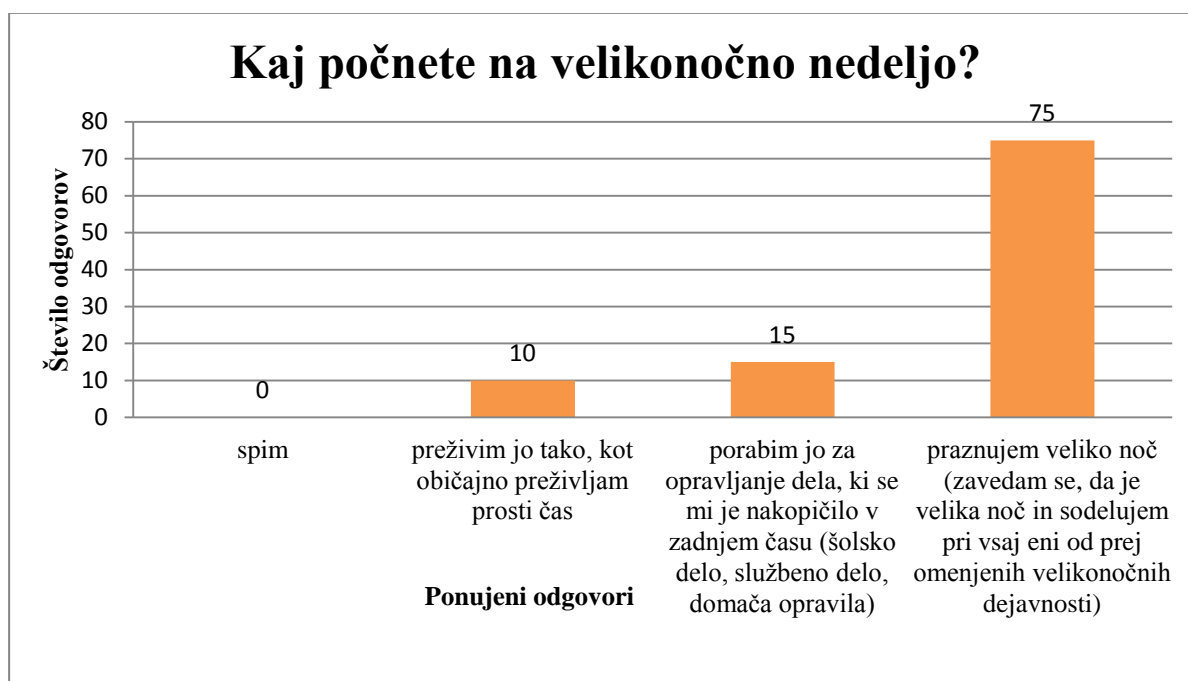
4.7. NAČINI PRAZNOVANJA

Sedmo vprašanje, »Kaj počnete na velikonočno nedeljo?« je razkrilo, da jih na velikonočno nedeljo 58% 1. starostne skupine praznuje veliko noč (Graf 7). Visok pa je delež tistih, ki ta dan preživijo kot po navadi, 26%. 5% jih je celo odgovorilo, da na ta dan predvsem veliko spijo. 75% 2. starostne skupine veliko noč prav tako praznuje, 15% ta dan izkoristijo z opravljanje vsakdanjega nakopičenega dela, 10% pa jo preživi, kot da bi ta dan bil popolnoma vsakdanji. Tudi 78% 3. starostne skupine na ta dan praznujejo veliko noč, 13% jih ta čas porabi za opravljanje nedokončanega, 13% pa jih ta dan preživi upoštevajoč vsakdanji urnik.

Graf 7: Kaj počnete na velikonočno nedeljo? 1. starostna skupina

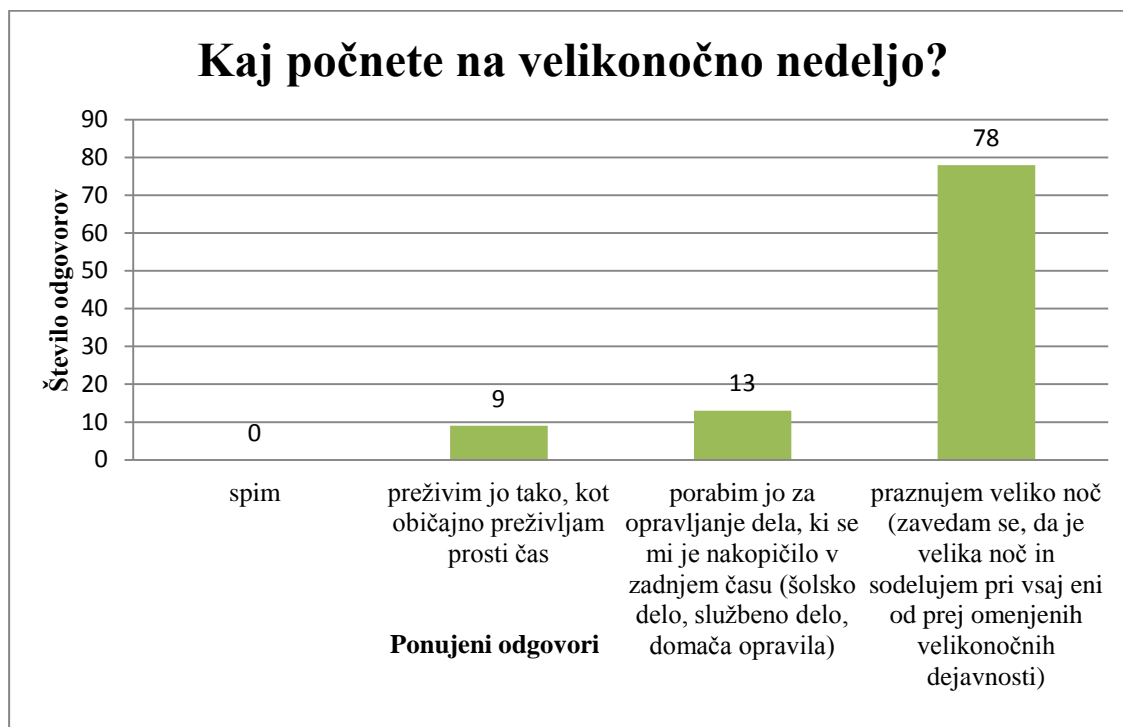
Graf 8: Kaj počnete na velikonočno nedeljo? 2. starostna skupina

Pri odgovarjanju 8. vprašanja, »Naštejte vsaj pet stvari/ simbolov, ki jih povezuje z veliko nočjo.«, si odgovori od najpogostejšega do najmanj pogostega sledijo: »hren, pirhi, potica, jajca, šunka, zajec, butara, hrana, vino, darila, cerkev, jagnje, vejica, trnje, čokolada, orehi,

potica«. Vsi odgovori se lahko uvrstijo v kak del praznovanja ali zgodovine praznika, kar kaže na to, da so vsaj njegove osnove dobro prepoznavne.

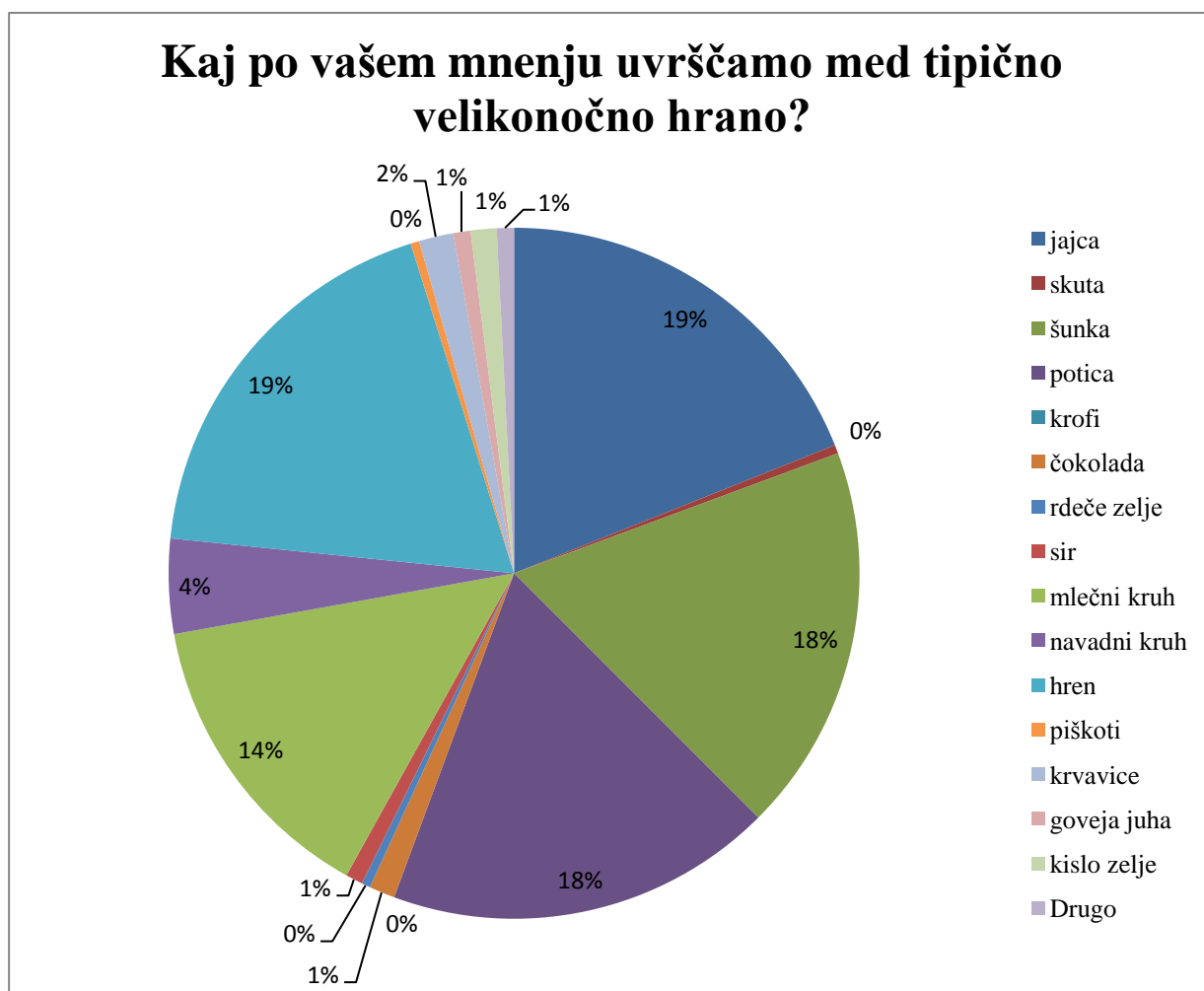
Graf 9: Kaj počnete na velikonočno nedeljo? 3. starostna skupina

4.9. TIPIČNA VELIKONOČNA JEDILA

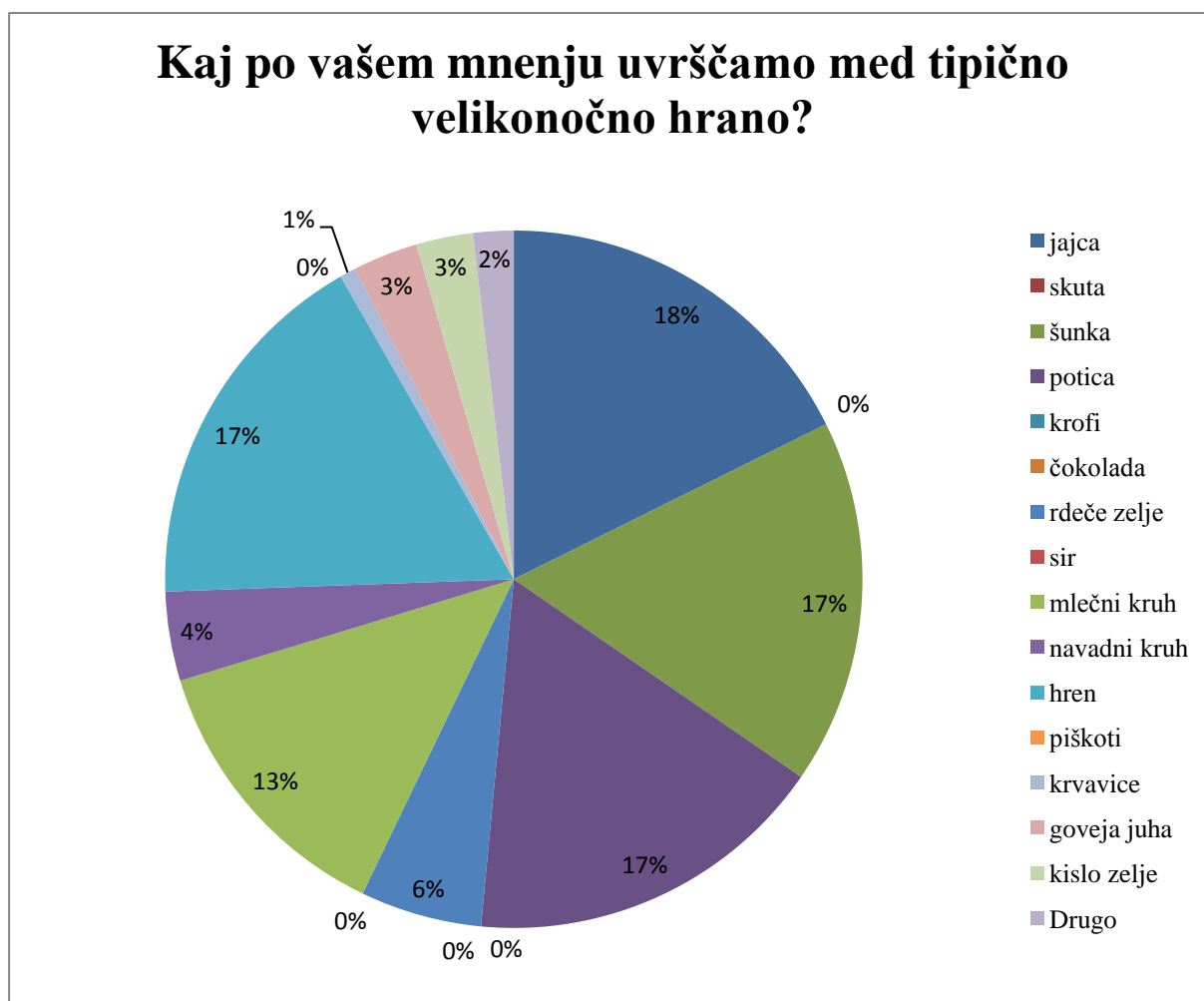
Deveto vprašanje prikazuje najpogostejše odgovore o tipični velikonočni hrani (Graf 10). Najbolj značilna hrana po mnenju anketiranih je tako dobila največji delež pritrdilnih odgovorov. 1. Starostna skupina je za značilno hrano najpogosteje označila jajca in hren, 19%, tem pa sledita šunka in navadni (18%) ter mlečni (14%) kruh. Ostale odgovore sta izbrala 2% anketiranih ali manj.

Graf 10: Kaj po vašem mnenju uvrščamo med tipično velikonočno hrano? 1. starostna skupina

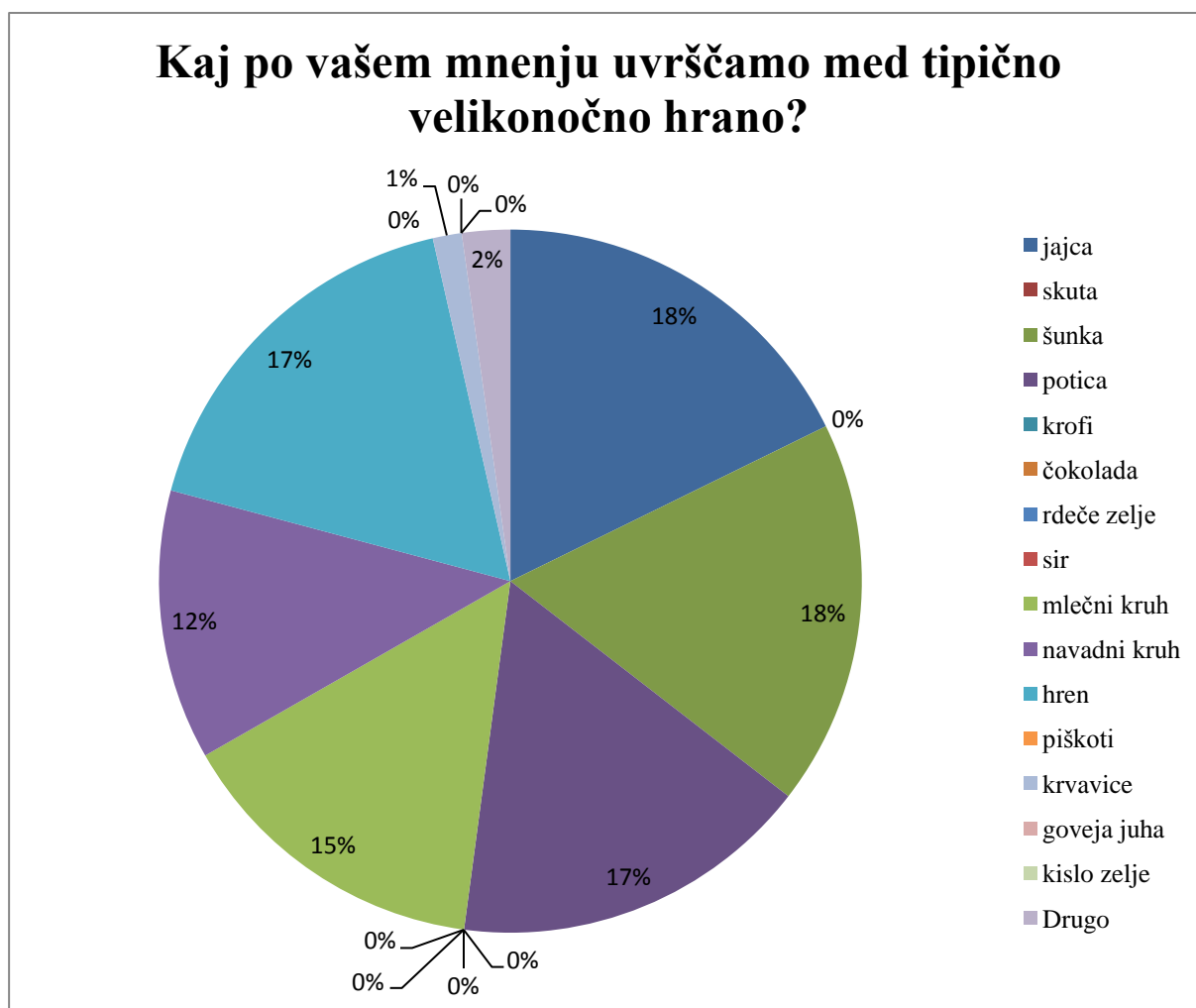
Pri 2. starostni skupini je najpogostejši odgovor jajca, 18%, čemer sledijo šunka, hren in navadni kruh s 17%. Presenetljivo jih je 6% izbralo rdeče zelje, ki pa ne sodi med tipično velikonočno hrano.

Graf 11: Kaj po vašem mnenju uvrščamo med tipično velikonočno hrano? 2. starostna skupina

3. starostna skupina se je osredotočila na samo 8 odgovorov, kjer prevladujeta jajca in šunka z 18%, sledita navadni kruh in hren s 17%, mlečni kruh s 15% ter potica s kar 12%. Od gospodinja sva izvedeli tudi, da na ta dan rade pripravijo veliko več vrst hrane kot le-to, značilno za veliko noč in s tem pokažejo svoje sposobnosti ter počastijo družino.

Graf 12: Kaj po vašem mnenju uvrščamo med tipično velikonočno hrano? 3. starostna skupina

4.10. SEZNANJENOST ANKETIRANCEV Z OZADJEM VELIKE NOČI

Zadnje vprašanje je sestavljeno iz 18 podvprašanj, na katera so lahko odgovarjali pritrdilno ali nikalno. Pri 1. podvprašanju je nad 90% anketiranih vsake skupine odgovorilo pritrdilno in pravilno. Prav tako je na 2. in 3. podvprašanje pritrdilo vsaj 80% ljudi iz vsake skupine. Tudi ta odločitvi sta potrdili dejstvi, da je velikonočni zajtrk tradicionalen velikonočni obrok ter, da bi se naj ta praznoval v družinskem krogu. Da so kot otroci verjeli v radodarnega velikonočnega zajca, je pritrdilo nekaj manj kot polovica anketiranih 1. starostne skupine, medtem, ko je verovanje v velikonočnega zajca v 2. in 3. starostni skupini nižje od 17%. Da veliko noč praznujejo/ so jo praznovali tudi starši anketiranih, so potrdili v veliki večini, prav

tako pa jih več kot 71% pravi, da jim je velika noč všeč. Nekaj manj kot polovica 1. in 2. starostne skupine jih pozna velikonočne praznike ter se zavzema za njihovo ohranitev. Da za veliki petek velja strogi post je prepričanih 79% 3. starostne skupine in le 42% 1. starostne skupine. Zanimivo se zdi, da jih 31% 1. starostne skupine misli, da izmenjave pirhov niso del tradicije. Na vprašanja o določanju datuma velike noči jih približno tretjina vsake starostne skupine misli, da se velika noč se praznuje na zadnjo nedeljo po prvi pomladni polni luni in kar 43% 1. starostne skupine jih meni, da pravoslavna Cerkev v ta namen uporablja Venerin cikel. Da veliko noč imenujemo tudi Vuzem, je vedelo le 20% 1. starostne skupine in kar 69% 3. starostne skupine. Presenetljivo jih le manj kot polovica verjame, da je Jezus umrl na veliki četrtek, jih pa zato kar 79% 3. starostne skupine pritrjuje na trditev o blagoslovu oljčne vejice in butare na cvetno nedeljo.

Tabela 2: Ali menite, da so naslednji stavki resnični?

Ali menite, da so naslednji stavki resnični?	Število pritrdilnih odgovorov		
	Skupina 1	Skupina 2	Skupina 3
Kristjani verjamejo, da je Jezus na veliko noč vstal od mrtvih.	94	90	96
Tradicionalen velikonočni obrok je zajtrk.	80	86	91
Velika noč naj bi se praznovala v družinskem krogu.	86	80	81
Kot otrok sem verjel/a, da na veliko noč našo hišo na skrivaj obišče velikonočni zajček in v hiši ali na vrtu skrrije pirhe zame.	42	16	14
Kot otrok sem verjel/a, da na veliko noč našo hišo na skrivaj obišče velikonočni zajček in v hiši ali na vrtu skrrije darila zame.	40	15	10
Moji starši praznujejo/ so praznovali veliko noč.	78	81	93
Velika noč mi je všeč	72	76	81
Poznam tradicionalne velikonočne običaje in se zavzemam za to, da se jih ohrani.	42	41	61
Na veliki petek je zapovedan strogi post.	42		

Izmenjave pirhov niso del tradicije, ampak so se uveljavile šele v zadnjih desetletjih.	31	34	16
Velika noč se praznuje na zadnjo nedeljo po prvi pomladni polni luni.	18	21	6
Pravoslavna cerkev uporablja za izračun polne lune formulo, ki temelji na Venerinem ciklusu.	19	14	16
Potica predstavlja Kristusovo telo, jajca pa kaplje njegove krvi.	18	10	8
Veliko noč v Sloveniji imenujemo tudi Vuzem.	20	51	69
Uvod v velikonočno praznovanje je Veliki teden, ki se začne s cvetno nedeljo.	38	59	76
Staro ime za veliko noč je pasha (prehod v Božje mesto, kjer se na ulicah poje aleluja).	22	23	29
Kristjani verjamejo, da je Jezus umrl na veliki četrtek, česar se še posebej spominjajo z molitvijo štirinajstih postaj križevega pota.	25	15	5
Na cvetno nedeljo se v cerkvah blagoslovi oljčne vejice in butare.	48	61	79

5. ZAKLJUČEK

Iz rezultatov ankete je razvidno, da je velika noč še vedno pretežno družinski praznik, saj kar več kot polovica anketirancev praznuje veliko noč v ožjem ali širšem družinskem krogu. Nekaj anketirancev praznuje veliko noč s prijatelji, skoraj nihče je ne praznuje sam, redki posamezniki pa velike noči sploh ne praznujejo.

Anketa je pokazala, da je večina ljudi seznanjenih s tem, kar praznujejo. Največanketirancev je namreč pri drugem vprašanju odgovorilo, da za veliko noč praznujemo vstajenje Jezusa Kristusa od mrtvih, medtem ko jih nekaj »ne ve točno«, praznuje »Kristusovo rojstvo« ali njegovo smrt, misli le na okusno velikonočno hrano...

1. HIPOTEZA (*Velika noč temelji predvsem na Kristusovem vstajenju, vendar je Cerkev za osnovo praznika uporabila starodavne poganske obrede.*) je POTRJENA, saj sva z brskanjem po literaturi odkrili, da velika noč resnično temelji že na poganskih obredih ob praznovanju pomladi oziroma pomladnega enakonočja. Tem obredom pa je Cerkev potem spremenila pomen in jih vključila v slavljenje Jezusa Kristusa kot del velikonočnih praznikov.

2. HIPOTEZA (*Velikonočni aktivnosti, ki sta se iz preteklosti prenesli v današnji čas, sta blagoslov živil in izdelovanje butar, medtem ko so barvanje pirhov, obdarovanje ter prihod velikonočnega zajčka aktivnosti brez daljše zgodovine.*) je OVRŽENA, saj sva presenečeno ugotovili, da tudi barvanje pirhov izvira že iz poganskih časov. Prav tako kot midve si jajca kot simbola novega življenja oziroma novega začetka ni predstavljala tudi večina anketiranih, ki so odgovarjali, da barvanje pirhov sodi med modernejše oblike praznovanja.

3. HIPOTEZA (*Veliko noč praznuje večina ljudi iz vseh treh starostnih razredov ne glede na veroizpoved, in sicer predvsem v družinskem krogu.*) je POTRJENA, saj je večina ljudi odgovorila, da veliko noč praznujejo v krogu ožje ali širše družine.

4. HIPOTEZA (*Starejša generacija je boljše seznanjena s podrobnostmi o veliki noči in s temo praznovanja.*) je POTRJENA, saj se je pri analizi odgovorov ankete pokazalo, da so imeli ljudje iz tretjega razreda anketiranih pri vprašanjih, povezanih s podrobnostmi o veliki noči ter njenem pomenu in temi, višji odstotek pravih odgovorov kot prva dva razreda.

5. HIPOTEZA (*Mladi veliko noč preživijo enako kot sicer preživljajo prosti čas, ali pa se lotijo še neopravljenega dela za šolo oziroma službo, medtem ko starejši večinoma praznujejo veliko noč in se zavedajo tradicije.*) je OVRŽENA, saj tako kot pri starejših tudi večina mladih praznuje veliko noč s sodelovanjem v velikonočnih aktivnostih. Odstotek anketirancev iz prvega razreda, ki veliko noč praznujejo, je sicer nekoliko nižji kot odstotek ljudi tretjega

razreda, vendar razlika ni pretirana in je mladih, ki veliko noč praznujejo, še vedno več kot polovica.

6. HIPOTEZA (*Najpomembnejši velikonočni obrok je zajtrk, pri katerem so na mizi najpogosteje kruh, šunka, potica, jajca in hren.*) je POTRJENA, saj se je večina anketirancev ne glede na starostni razred strinjala s trditvijo, da je najpomembnejši velikonočni obrok zajtrk. Prav tako je večina anketirancev iz vseh treh starostnih razredov za tipično velikonočno hrano označila navadni ali mlečni kruh ter šunko, potico, jajca in hren. Večina je tudi vsaj približno vedela, kaj v okviru praznovanja Kristusovega vstajenja ta jedila predstavljajo.

Meniva, da je bila anketa dobro zastavljena, saj je vsebovala veliko vprašanj odprtega tipa, kjer udeleženci niso mogli »izbirati na slepo«, čeprav nama je to vzelo več časa za analizo. Presenetila naju je natančnost in pravilnost večine odgovorov – o veliki noči so ljudje vedeli veliko več, kot sva si predstavljali na začetku, sploh mlada generacija. Večina ljudi je pravilno odgovarjala na vprašanja o izvoru velike noči ter o simbolih in njihovih pomenih.

Vprašanje, ki bi ga lahko v prihodnosti izboljšali, je tretje vprašanje. Izkazalo se je namreč, da so anketirani pri tem vprašanju odgovarjali le na del vprašanja, zato bi bilo vprašanje v prihodnje potrebno razdeliti na dva dela, ki bi dala specifične rezultate. Vendar bi to pomenilo tudi daljšo anketo in posledično manj motivacije za reševanje. Kljub temu pa je največ ljudi pravilno odgovorilo, da praznovanje izvira že iz poganskih običajev.

Priprava raziskovalne naloge nama je bila v veliko veselje, saj sva se naučili stvari, o katerih sva prej vedeli le malo ali nič. Od zdaj naprej bova lahko veliko noč praznovali še primernejše in se še bolj trudili za ohranjanje običajev iz preteklosti. V prihodnosti nameravava izpeljati še delavnico za barvanje pirhov, pri tem pa uporabiti znanje o tehnikah iz ankete in literature, saj v pripravah na praznike resnično uživava. Seveda tudi letos ne bova pozabili na kulinarične dobrrote...

6. VIRI IN LITERATURA

6.1. KNJIŽNI VIRI

1. Kuret, N. 1989. Praznično leto Slovencev (prva knjiga). Ljubljana: Družina.
2. Ovsec, D. 2010. Praznovanje pomladi in velike noči na slovenskem in po svetu. Ljubljana: Modrijan.

6.2. SPLETNI VIRI

1. Brumec, K. Velikonočni zajtrk. 2013. [Online]. Dostopno na URL naslovu: http://upload.wikimedia.org/wikipedia/sl/8/8e/Velika_no%C4%8D_-_jedila_hren_%C5%A1unka_pirhi_potica.jpg [Citirano 11. 12. 2013, 23:05].
2. Dryfhout, M. Biblija. 2013. [Online]. Dostopno na URL naslovu: <http://us.123rf.com/400wm/400/400/14ktgold/14ktgold1004/14ktgold100400021/6788779-crown-of-thorns-and-easter-lily-blossom-on-bible.jpg> [Citirano 12. 12. 2013, 21:23].
3. Enakonočje. 2012. [Online]. Dostopno na URL naslovu: <http://pravljicarka.blogspot.si/files/2012/03/enakono%C4%8Dje.jpg> [Citirano 16. 12. 2013, 20:23].
4. Jernej. Hren. 2009. [Online]. Dostopno na URL naslovu: <http://www.kulinarika.net/slikezacimbe/300044.jpg> [Citirano 13. 11. 2013, 18:15].
5. Karako. Velikonočni pirhi. 2013. [Online]. Dostopno na URL naslovu: <http://www.karako.si/uploads/f3a36578d77b2249e5e065f38c19c95c.jpg> [Citirano 16. 12. 2013, 18:34].
6. Katoliška cerkev. 2012. Velika noč. [Online]. Dostopno na URL naslovu: <http://katoliska-cerkev.si/velika-noc-gospodovega-vstajenja-2012> [Citirano 19. 1. 2014, 21:03].
7. Sensa. 2013. Velikonočni simboli. [Online]. Dostopno na URL naslovu: <http://www.sensa.si/za-navdih/velikonocni-simboli/> [Citirano 31. 1. 2014, 16:33].
8. Slovensko predsedstvo EU. 2008. Prebivalstvo. [Online]. Dostopno na URL naslovu: <http://www.eu2008.si/si/Slovenia/Overview/Population/> [Citirano 2. 2. 2014, 18:54].
9. Združenje turističnih kmetij Slovenije. Potica. 2007. [Online]. Dostopno na URL naslovu: http://www.slovenia.info/pictures/cuisine/1/2007/oreh.potica_150899.jpg [Citirano 12. 12. 2013, 19:56].

10. Ž. Butarica. 2007. [Online]. Dostopno na URL naslovu:
<http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/0/00/VelikonocnaButarica2.JPG/637px-VelikonocnaButarica2.JPG> [Citirano 15. 12. 2013, 20:38].
11. Živalske novice. Velikonočni zajec. 2012. [Online]. Dostopno na URL naslovu:
<http://www.zivalskenovice.si/modules/aktualno/uploads/thumbnails/velikano%C4%8D.jpg> [Citirano 16. 12. 2013, 19:26].

7. PRILOGE

7.1. ANKETA

1. Ali praznujete veliko noč?

- a) DA, praznujem jo z ožjo družino.
- b) DA, praznujem jo s širšo družino.
- c) DA, praznujem jo s prijatelji.
- d) DA, praznujem jo sam/a.
- e) NE, ne praznujem velike noči.
- f) Drugo: _____

2. Kaj po vašem mnenju praznujemo za veliko noč? _____

3. Od kod po vašem mnenju izvira praznovanje velike noči - kaj je bil temelj praznovanja? _____

4. Kaj vam pomeni velika noč? _____

5. Pri katerih velikonočnih dejavnostih sodelujete (več možnih odgovorov)?

- a) izdelovanje butar ali drugih velikonočnih okraskov
- b) krašenje stanovanja z velikonočnimi okraski
- c) barvanje pirhov
- d) blagoslov živil
- e) obdarovanje (prihod zajčka, ...)
- f) udeležba pri jutranji maši - vstajenju
- g) velikonočni zajtrk
- h) drugo: _____

6. Označite, ali ste posamezno metodo okraševanja pirhov že preizkusili?

Metoda okraševanja	Da	Ne
enobarvno barvanje jajc z barvami, ki jih daš v vročo vodo		
barvanje s pomočjo barvnih mešanic in kisa		
barvanje s pomočjo naravnih barvil (rdeča pesa, borovničev čaj, rdeče zelje, špinača, ...)		
čebulni vzorec		
barvanje z uporabo v barvo namočene zaščitne folije z mehurčki, alu-folije ali volnenih niti		
barvanje z voskom		
servietna tehnika		
barvanje s pomočjo voščenk		
barvanje s pomočjo vina		
barvanje s pomočjo sladkorja, zelišč, semen, začimb, soli, ...		
nanašanje bleščic na pirhe		
risanje/ pisanje na pirhe s flomastri ali drugimi pisali		
krašenje pirhov z nalepkami		
barvanje s čipkami		
Drugo		

7. Kaj počnete na velikonočno nedeljo?

- a) spim
- b) preživim jo tako, kot običajno preživljam prosti čas
- c) porabim jo za opravljanje dela, ki se mi je nakopičilo v zadnjem času (šolsko delo, službeno delo, domača opravila)
- d) praznujem veliko noč (zavedam se, da je velika noč in sodelujem pri vsaj eni od prej omenjenih velikonočnih dejavnosti)

8. Naštejte vsaj pet stvari/ simbolov, ki jih povezuje z veliko nočjo.

9. Kaj po vašem mnenju uvrščamo med tipično velikonočno hrano (več možnih odgovorov)?

- a) jajca
- b) skuta
- c) šunka
- d) potica
- e) krofi
- f) čokolada
- g) rdeče zelje
- h) sir
- i) mlečni kruh
- j) navadni kruh
- k) hren
- l) piškoti
- m) krvavice
- n) goveja juha
- o) kislo zelje
- p) drugo: _____

10. Označite trditve, ki veljajo za vas oz. s katerimi se strinjate (več možnih odgovorov).

- a) Kristjani verjamejo, da je Jezus na veliko noč vstal od mrtvih.
- b) Tradicionalen velikonočni obrok je zajtrk.
- c) Velika noč naj bi se praznovala v družinskem krogu.
- d) Kot otrok sem verjel/a, da na veliko noč našo hišo na skrivaj obišče velikonočni zajček in v hiši ali na vrtu skriva zame.
- e) Kot otrok sem verjel/a, da na veliko noč našo hišo na skrivaj obišče velikonočni zajček in v hiši ali na vrtu skriva darila zame.
- f) Moji starši praznujejo/ so praznovali veliko noč.

- g) Velika noč mi je všeč.
- h) Poznam tradicionalne velikonočne običaje in se zavzemam za to, da se jih ohrani.
- i) Na veliki petek je zapovedan strogi post.
- j) Izmenjave pirhov niso del tradicije, ampak so se uveljavile šele v zadnjih desetletjih.
- k) Velika noč se praznuje na zadnjo nedeljo po prvi pomladni polni luni.
- l) Pravoslavna cerkev uporablja za izračun polne lune formulo, ki temelji na Venerinem ciklusu.
- m) Potica predstavlja Kristusovo telo, jajca pa kaplje njegove krvi.
- n) Veliko noč v Sloveniji imenujemo tudi Vuzem.
- o) Uvod v velikonočno praznovanje je veliki teden, ki se začne s cvetno nedeljo.
- p) Staro ime za veliko noč je pasha (prehod v Božje mesto, kjer se na ulicah poje aleluja).
- q) Kristjani verjamejo, da je Jezus umrl na veliki četrtek, česar se še posebej spominjajo z molitvijo štirinajstih postaj križevega pota.
- r) Na cvetno nedeljo se v cerkvah blagoslovi oljčne vejice in butare.